

Capítol 47

El Testament d'en Jo

Mentre l'Allan Woodcourt i en Jo caminen pels carrers on, en la claror matinal, les enlairades agulles de l'església i les distàncies són tan properes i nítides que el repòs sembla haver renovat la mateixa ciutat, l'Allan rumia com i on acomodarà el seu company. “És segurament un fet estrany – pensa – que, al centre del món civilitzat, sigui més difícil trobar allotjament per a aquesta criatura del gènere humà que per a un gos sense amo.” Però, per estrany que sigui, continua essent un fet, i la dificultat roman.

De bon començament mira sovint enrere, per assegurar-se que en Jo realment el segueix. Però, miri on miri, pot veure'l a tocar de les cases de l'altra banda, avançant amb mà cautelosa de maó a maó i de porta a porta, i sovint, mentre va carranquejant, li torna amatent una ullada. Un cop convençut que la darrera cosa que faria seria deixar-lo plantat, l'Allan continua endavant i rumia amb l'atenció menys dividida què ha de fer.

Un establiment de menjars de la cantonada li suggereix què ha de fer primer. S'hi atura, mira al voltant i fa senyals a en Jo. En Jo creua i s'hi acosta carranquejant i aturant-se, fent girar els artells de la mà dreta dins la concavitat del palmell esquerre, pastant brutícia amb una mà de morter natural. En Jo es troba davant d'un exquisit esmorzar i comença a engolir el cafè i a rosegat el pa amb mantega, tot mirant angoixosament al voltant per totes bandes com un animal esporuguit.

Però està tan malalt i tan abatut que fins i tot la fam, l'ha abandonat. “Pensava que estava a punt de morir-me de gana, senyor – diu en Jo, apartant de seguida el menjar –, però no sé re..., ni xò. No em ve de gust menjar ni tampoc beure.” I en Jo es queda tremolant i mirant amb estupefacció l'esmorzar.

L'Allan Woodcourt li posa la mà al pols i al pit. “Inspira amb força, Jo!” “Xò s'arrossega – diu en Jo – tan feixugament com un carro” –I hi podria haver afegit: “grinyola igual”. Però només murmura: “Ja circulo, senyor.”

L'Allan surt a buscar un apotecari. No n'hi ha cap a mà, una taverna farà el fet tant o millor. Aconseguix una petita quantitat de vi i en dóna una mica al noi amb molt de compte. Comença a reviscolar quan gairebé tot just li ha passat dels llavis.

—Hauríem de repetir la dosi, Jo – diu l'Allan, després d'observar-lo atentament—. Molt bé! Ara ens prendrem cinc minuts de descans i després ens n'anirem.

Deixant el noi assegut al banc de l'establiment de menjars amb l'esquena recolzada contra una barana de ferro, l'Allan Woodcourt passeja amunt i avall aprofitant el sol del matí, dedicant-li ocasionalment una ullada

sense fer l'efecte que el vigila. No requereix ésser gaire expert per adonar-se que ha entrat en calor i que s'ha recuperat. Si un rostre tan apagat pot il·luminar-se, el d'ell s'il·lumina una mica; i, a poc a poc, es menja la llesca de pa que havia deixat de banda amb tanta resignació. Observant aquests signes de millora, l'Allan aconsegueix entaular-hi conversa i, amb gran sorpresa, s'assabenta de les aventures de la senyora del vel i de totes les seves conseqüències. En Jo mastega lentament, i lentament ho va explicant. Quan ha enllestit el relat i el pa, es tornen a posar en camí.

Amb la intenció d'exposar a la seva antiga pacient, la vehement Srta. Flite, la dificultat de trobar un lloc provisional per allotjar el noi, l'Allan s'encamina cap a la placeta on, fa temps, ell i en Jo havien coincidit per primera vegada. Tot ha canviat, tanmateix, al magatzem de draps i botelles; la Srta. Flite ja no s'hi allotja; és tancat, i una dona de trets ferrenys, ennegrida de pols, i d'edat difícil d'esbrinar —però que no és sinó la suggestiva Judy—, li contesta asprament i amb gasiveria. Tanmateix, prou per assabentar el visitant que la Srta. Flite i els seus ocells s'hostatgen a ca la Sra. Blinder a Bell Yard. Llavors es trasllada a aquest lloc veí, on la Srta. Flite —que matineja per tal d'assistir puntualment al Divan¹ de justícia presidit pel seu excel·lent amic el Cancellier— baixa corrents escales avall, amb llàgrimes de benvinguda i els braços oberts.

—El meu benvolgut doctor! —exclama la Srta. Flite— El meu honorable, eminent i digne oficial!

Emptra algunes expressions antiquades, però és tan cordial i plena de bons sentiment com pot ser-ho una persona sana —i sovint més encara. L'Allan, que és molt pacient amb ella, espera fins que no li queden més excel·lències per ponderar; després assenyala en Jo, que tot tremolós és al llindar d'un portal, i li explica com ha arribat aquí.

—On puc allotjar-lo de moment per aquí a la vora? Vostè, que és molt assenyada i que sap una pila de coses, em podria aconsellar.

La Srta. Flite, molt satisfeta pel compliment, es posa a rumiar, però tarda una bona estona fins que no li passa pel cap una idea brillant. La Sra. Blinder ho té tot llogat i ella mateixa ocupa l'habitació del pobre Sr. Gridley. “En Gridley!” —exclama la Srta. Flite picant de mans, després de repetir-ho una vintena de cops— “En Gridley! És clar! Naturalment! Benvolgut doctor! El general George ens ho solucionarà.”

És inútil demanar qualsevol informació referent al general George, i també ho seria fins i tot en el cas que la Srta. Flite no hagués pujat a dalt a posar-se el barret aixafat i el pobre xal, i a proveir-se de la bossa de documents. Però quan en baixa completament equipada i assabenta el doctor, a la seva enrevessada manera, que el general George, amb qui ella sovint conversa, coneix la seva estimada Fitz-Jarndyce i que posa molt d'interès en tot el que a ella fa referència, l'Allan dedueix de tot plegat que segurament van pel bon

¹ A Turquia, sala on es reuneix el consell d'estat. També a Turquia i en uns altres països orientals, sala d'estar o de recepció d'una casa.

camí. Així, doncs, explica a en Jo, per tal d'animar-lo, que això de donar tombs ben aviat s'haurà acabat i es dirigeixen a cal general. Afortunadament no és lluny.

L'exterior de la Galeria de Tir d'en George, la llargada del passadís d'entrada i la desembarassada perspectiva més enllà, donen a l'Allan Woodcourt bons presagis. També n'albira en la figura del mateix Sr. George, que feia els seus exercicis matinals i que se'ls acosta a grans gambades amb la pipa a la boca, sense corbatí, els musculosos braços del qual, desenvolupats practicant l'esgrima i els halters, es fan notar poderosament sota la tela fina de les mànigues de la camisa.

—Al seu servei, senyor! —diu el Sr. George, fent una salutació militar. Després, exultant de bon humor per tot l'espaiós front fins als seus cabells arrissats, ofereix la seva deferència a la Srta. Flite, mentre ella, amb gran solemnitat i una certa durada fa una cerimoniosa presentació. Acaba amb un altre “Al seu servei, senyor!” i una altra salutació.

—Disculpi'm, senyor. Vostè és mariner, oi? —diu el Sr. George.

—M'afalaga saber que en tinc l'aspecte —contesta l'Allan—, però només sóc un metge que ha anat pel mar.

—I tant, senyor! M'havia fet la idea que era un jaqueta-blava² en actiu.

L'Allan espera que gràcies a això el Sr. George perdoni més de pressa la seva intromissió i li demana que no deixi de banda la pipa, com educadament havia manifestat la intenció de fer. “Molt amable, senyor —contesta el soldat—. Com que sabia per experiència que no molestava a la Srta. Flite, i des d'ara que a vostè tampoc no...” —acaba la frase posant-se un altre cop la pipa als llavis. Tot seguit l'Allan li explica tot el que sap d'en Jo, i el veterà l'escolta amb posat seriós.

—I aquest és el xicot, oi senyor? —pregunta, mirant cap a l'entrada on en Jo roman dempeus mirant enlaire les gran lletres de l'emblanquinat frontispici, que no signifiquen res als seus ulls.

—És aquest —diu l'Allan—. I, Sr. George, aquesta és la dificultat en què em trobo. No desitjo ingressar-lo en un hospital, encara que pogués aconseguir-ne l'admissió immediata, perquè sospito que no s'hi quedaria gaires hores, suposant que acceptés d'anar-hi. La mateixa objecció pot aplicar-se a un hospici, això suposant que per aconseguir que l'admetessin tingués la paciència de suportar els falsos pretextos i els enganys, i ésser enviat d'una banda a una altra; un sistema que no m'agrada gens.

—A ningú, senyor —contesta el Sr. George.

—Estic convençut que no es quedaria en cap dels dos llocs, perquè la persona que li va ordenar que es fes fonedís li inspira un terror extraordinari; i en la seva ignorància creu que aquesta persona és a tot arreu i que ho sap

² Mariner d'un vaixell de guerra.

absolutament tot.

—Perdoni, senyor —diu el Sr. George—. Però no ha mencionat el nom d'aquesta persona. És un secret, senyor?

—Segons el noi sí. Es diu Bucket.

—El detectiu Bucket, senyor?

—Ell en persona.

—Conec aquest home, senyor —contesta el soldat, després de deixar anar una glopada de fum i inflar el pit—, i el noi no va gaire errat creient que sens dubte és... un personatge rarot —després d'això fa una pipada molt significativa, i observa en silenci la Srta. Flite.

—M'agradaria, també, que com a mínim el Sr. Jarndyce i la Srta. Summerson sabessin que aquest Jo, que explica aquesta història tan estranya, ha reaparegut i que el tinc a la seva disposició si és que desitgen parlar amb ell. Així que, de moment, em cal trobar-li algun allotjament discret, regentat per gent respectable, on l'admetin. La gent respectable i en Jo, Sr. George —diu l'Allan, seguint la direcció dels ulls del veterà cap a l'entrada—, no s'han relacionat gaire, com pot veure. Per això resulta difícil. Coneix, per casualitat, algú del veïnat que el volgués tenir un cert temps, si li pago d'avançada?

Fent la pregunta s'adona de la presència d'un home baixet amb la cara emmascarada, dret vora el colze del veterà, que alçava la vista cap al seu rostre amb un posat i un aspecte retorçats i estranys. Després d'unes quantes xuclades a la pipa, el veterà abaixa la mirada de biaix cap a l'homenet, i l'homenet fa l'ullet al veterà.

—Bé, senyor —diu el Sr. George—, li asseguro que de bona gana em deixaria estomacar en qualsevol moment si això li plagués a la Srta. Summerson, i en conseqüència estimo com un privilegi prestar un servei, per petit que sigui, a aquesta senyoreta. Aquí, senyor, en Phil i jo vivim com rodamons. Ja veu com és aquest lloc. Pot disposar d'un racó tranquil per a aquest xicot, si creu que s'adapta a les seves expectatives. No li cobraré res, excepte la manutenció. No passem pas per un bon moment. Correm el risc que al primer avís ens en facin fora en un tres i no res. Però aquest lloc, senyor, tal com és, i fins que duri, és al seu servei.

El Sr. George, descrivint una àmplia rúbrica amb la pipa, deixa tot l'edifici a disposició del visitant.

—Dono per garantit, senyor —afegeix—, sabent que vostè és de la professió mèdica, que aquest noi no representa cap perill de contagi, oi?

L'Allan n'està del tot segur.

—Perquè, senyor —diu el Sr. George brandant el cap tristament—, ja n'hem tingut prou, d'aquest color.

El nou conegut se'n fa ressò amb no menys tristor.

—Però em veig obligat a dir-li —observa l'Allan, després de tornar-li a donar la garantia anterior— que el noi està defallit i sota mínims lamentables, i que potser —no li ho puc assegurar— és massa tard perquè es pugui recuperar.

—Creu que perilla la seva vida, senyor? —pregunta el soldat.

—Sí, això em temo.

—Llavors, senyor —contesta el soldat amb to decidit—, com que jo mateix sóc rodamón de mena, em sembla que com més aviat deixi el carrer, millor. Phil! Fes-lo entrar!

El Sr. Squod surt virant de gairell a complir l'ordre, i el veterà que ja s'havia fumat la pipa, la deixa a la vora. En Jo fa acte de presència. No és cap del indis tockahopo de la Sra. Pardiggle; no és cap dels xais de la Sra. Jellyby, perquè no té cap vincle amb Borioboola-Gha; no està suavitzat per la distància i la raresa; no és cap consol ni cap pretext per a ningú, com una ficció llunyana, per deixar de banda les desgràcies que tenim a la vora; no és un indígena salvatge criat a l'estranger, és l'article corrent de manufactura nacional. Brut, lleig, fastigós en tots els sentits; de cos una criatura qualsevol de qualsevol carrer, només d'esperit és un pagà. La nostra immundícia l'empastifa, els nostres paràsits el devoren, té les nostres xacres, duu els nostres parracs: la ignorància nacional, el fruit del clima i la terra britàniques, enfonsa la seva naturalesa immortal per sota de les bèsties mortals. Resisteix, Jo, amb la bandera de la intransigència! Des de la sola de les sabates a la punta dels cabells, res teu no crida l'atenció.

Entra arrossegant lentament els peus a la galeria del Sr. George i es queda dret arraulit fet un manyoc, mirant el que hi ha a terra. Fa l'efecte que sap que els altres tenen propensió a defugir-lo, en part pel que és, i en part pel que ha fet. Ell també els defuig. No pertany al mateix ordre de coses, ni ocupa el mateix lloc en la creació. No pertany a cap ordre ni a cap lloc, ni entre les bèsties ni entre els humans.

—Jo, fixa't! —diu l'Allan— Aquest és el Sr. George.

En Jo continua escodrinyant el terra una estona, després alça la vista un moment i la torna a abaixar.

—És un bon amic teu, perquè et deixarà allotjar en un lloc d'aquí dins.

En Jo fa un gest amb la mà que es podria suposar una salutació. Després d'una mica, i d'haver-se fet enrere i de canviar el peu on es recolza, murmura que està "molt agraït".

—Aquí no corres cap perill. Tot el que has de fer és obeir i posar-te fort. I procura dir-nos la veritat de tot el que facis, Jo.

—Que em pengin si no, senyor! —diu en Jo, retornant a la seva habitual declaració— No he fet mai re, sinó el que ja sap, per tenir problemes. Mai no vai estar amb problemes, senyor... 'cepte no saber re i passar fam.

—M'ho crec. Ara para atenció al Sr. George, que et vol dir una cosa.

—Senyor, només volia —observa el Sr. George, sorprenentment tibet i quadrat— assenyalar-li on pot gitar-se i fer una bona dormida. Apa, vine per aquí —a mesura que parla els duu a l'altre extrem de la galeria, i obre un

recambró reduït—. Ja hi som, vet aquí! Aquí hi ha un matalàs i aquí, si et portes bé, pots descansar tant de temps com el Sr. ...disculpi'm senyor —quan s'excusa es mira la targeta que l'Allan li ha donat—, el Sr. Woodcourt vulgui. No t'alarmis si sent trets, van dirigits a la diana, no cap a tu. Ara voldria suggerir-li una altra cosa, senyor —diu el soldat girant-se cap al visitant—. Phil, vine cap aquí!

En Phil s'atansa segons la seva tàctica habitual.

—Aquí té un home, senyor, que d'infant fou abandonat a la cuneta. Per tant, és d'esperar que senti un interès natural per aquesta pobra criatura. Oi que sí, Phil?

—De segur que sí, amo —respon en Phil.

—Bé, pensava, senyor —diu el Sr. George, amb to marcial, com si donés la seva opinió en un consell de guerra sumaríssim—, que aquest home el podria dur a prendre un bany, i a gastar-se uns pocs xílings en una peça o dues de roba barates...

—Sr. George, distingit amic meu —contesta l'Allan, traient la bossa—, és exactament el favor que volia demanar-li.

En Phil Squod i en Jo surten immediatament a complir la tasca d'endrecament personal. La Srta. Flite, extasiada amb l'èxit de la seva gestió, s'afanya per acudir al tribunal, expressant el temor que el seu amic, el Canceller, estigui preocupat per ella, o que, en la seva absència, arribi a pronunciar la sentència que fa tant de temps que espera, i remarca: "Cosa que, com comprendrà, benvolgut doctor, i vostè, general, després de tant de temps, seria una desgràcia ben absurda!" L'Allan aprofita l'avinentesa per anar a buscar algunes medicines reconstituents i, com que les aconsegueix gairebé a la cantonada, hi torna de seguida i es troba amb el veterà passejant amunt i avall de la galeria; agafa el seu pas i passen junts.

—Dono per fet, senyor —diu el Sr. George—, que coneix molt bé la Srta. Summerson, oi?

Sí, és clar.

—No és emparentat amb ella, senyor?

Resulta que no.

—Perdoni la meva aparent curiositat, senyor —diu el Sr. George—. Em fa l'efecte que potser es pren un interès més enllà del normal per aquesta pobra criatura, perquè malauradament la Srta. Summerson ja s'hi havia interessat. Quant a mi, li asseguro que és així.

—I per mi també, Sr. George.

El veterà mira d'esquitllentes la galta colrada i l'ull fosc i viu de l'Allan, en mesura amb rapidesa l'alçada i la constitució, i sembla aprovar-lo.

—Mentre era fora, senyor, he arribat al convenciment que conec les dependències de Lincoln's Inn Fields on Bucket s'endugué aquest xicot, segons el que explica. Encara que ell no en sàpiga el nom, jo li puc facilitar. Es tracta d'en Tulkinghorn. N'estic segur.

L'Allan el mira inquisitivament repetint el nom.

—Tulkinghorn. Sí senyor, es diu així. Conec aquest home, i sé que tenia tractes amb en Bucket a propòsit d'una persona difunta que li havia causat un greuge. Conec molt bé aquest home, senyor. Per desgràcia meva.

Naturalment, l'Allan li pregunta quina mena d'home és.

—Quina mena d'home? Es refereix al seu aspecte?

—Crec que ja me n'he fet càrrec. Em referia al tracte. Com és en línies generals?

—Doncs li ho diré, senyor —contesta el soldat, parant-se en sec, i creuant els braços damunt del pit quadrat, tan enrabiad que treu foc del rostre completament enrojolat—, és una remaleïda espècie de mala persona. És una espècie de botxí especialitzat en la mort lenta. Sembla menys de carn i ossos que una vella carrabina rovellada. És una espècie d'home... per Déu! ...que m'ha causat més desfici, més intranquil·litat i més malestar que la resta de gent que conec plegada. Aquesta és la mena d'home que és el Sr. Tulkinghorn!

—Em sap greu haver-li tocat el voraviu.

—Tocat el voraviu? —el soldat es planta amb les cames ben eixarrancades, s'humiteja el palmell de la manassa dreta i el posa sobre l'imaginari mostatxo— No en té la culpa, senyor, però jutgi vostè mateix. Ha aplegat poders sobre mi. És l'home que fa un moment li referia que em pot fer marxar d'aquest lloc en un tres i no res. Em té constantment en estira i arronsa. No vol amollar, ni vol atacar. Si he de fer-li un pagament, o demanar-li hora per a una visita, o qualsevol encàrrec, no em vol veure ni escoltar, em passa a en Melchisedech de Clifford's Inn, en Melchisedech de Clifford's Inn em torna a passar a ell; em té rondant i girant al seu voltant com si fos algú de la seva mateixa casta. Ja fa, ben bé, més de mitja vida que estic entretingut i clavat a la seva porta. Li importa gaire? Ni gens ni mica. Tant com a la vella carrabina rovellada amb què l'he comparat. M'irrita i em provoca fins que... Bah! Rucades! M'estic deixant anar. Sr. Woodcourt —el soldat reprèn la marxa—, l'únic que vull dir és que és un vell i que estic content perquè no tindrè mai l'oportunitat de clavar els esperons al meu cavall i escometre'l a camp obert. Perquè si en tingués l'ocasió, en algun dels arravataments que em provoca, hauria begut oli, senyor!

El Sr. George s'ha acalorat tant que es veu obligat a eixugar-se el front amb la màniga de la camisa. Fins i tot mentre desfoga la seva impetuositat xiulant l'himne nacional, encara li subsisteixen alguns involuntaris cops de cap i alçuraments de pit, sense esmentar que de tant en tant, sense pensar-hi, s'estira el coll obert de la camisa amb les dues mans, com si no estigués prou obert per no parar de patir una sensació d'ofec. En resum, a l'Allan Woodcourt no li queda cap dubte que el Sr. Tulkinghorn hauria begut oli en el camp esmentat.

Al cap d'un moment en Jo i el seu acompanyant tornen i l'amatent Phil acomoda en Jo al matalàs; l'Allan, després d'administrar-li la medicina personalment, la dóna a en Phil amb les instruccions necessàries perquè el

continuï cuidant. A hores d'ara el matí avança de pressa. Se'n va al seu allotjament a canviar-se i esmorzar, i després, sense reposar ni un moment, es dirigeix a casa del Sr. Jarndyce per comunicar-li el seu descobriment.

Torna acompanyat del Sr. Jarndyce, que li explica confidencialment que hi ha poderosos motius per mantenir tot aquest assumpte en estricte secret, i demostra estar-hi molt interessat. En Jo repeteix substancialment al Sr. Jarndyce el que havia dit al matí sense cap variació. Només que el seu carro és més feixuc d'arrossegar, i que s'arrossega amb un so més ronc.

—Deixeu-me jeure tranquil aquí, i no em torneu a empaitar mai més —balboteja en Jo—, i si algú passa prop d'on acostumava a escombrar, sigui amable de dir al Sr. Sangsby només que el Jo que abans havia conegut circula recte avant, fent el seu deure, i li estaré molt agraït. I estaria molt més agraït de com n'estic ara, si fos possible per un desgraciat estar-ne.

Fa tantes referències al paperaire judicial l'endemà i l'altre, que l'Allan, després de consultar amb el Sr. Jarndyce, decideix bondadosament visitar Cook's Court com més aviat millor, perquè el carro sembla que comença a tenir pana.

Es trasllada, doncs, a Cook's Court. El Sr. Snagsby és darrere el taulell amb davantal gris i mànigues negres repassant un contracte d'aprenentatge d'uns quants pergamins que acaba d'arribar del copista: un immens desert de cal·ligrafia legal i pergamí, amb un oasi d'algunes lletres majúscules aquí i allà per trencar la monotonia i salvar el viatger de la desesperació. El Sr. Snagsby fa una parada en un d'aquests pous de tinta i saluda el nouvingut amb l'estossec de preparació general per fer negoci.

—No es recorda de mi, Sr. Snagsby?

El cor del paperaire comença a bategar amb força, perquè les seves antigues aprensions no l'han abandonat mai. I ja és molt que pugui contestar: “No, senyor, no podria dir que el recordo. Diria, parlant sense embuts, que no l'he vist mai abans d'ara, senyor.”

—Dos cops —diu l'Allan Woodcourt—. Un cop a la vora del llit d'un pobre home, i un altre cop...

“Ja ho tinc!” —pensa l'anguniejat paperaire fent memòria— “Ara això ha arribat al límit, i està a punt d'esclatar!” Però conserva prou presència d'esperit per conduir el visitant a la reduïda rebotiga i tancar la porta.

—És casat, senyor?

—No, no en sóc.

—Malgrat que sigui solter, voldria intentar —diu el Sr. Snagsby xiuxiuejant melangiosament— parlar tan fluix com pugui? La meva doneta para l'orella des d'algun lloc, m'hi jugaria el negoci i cinc-centes lliures!

El Sr. Snagsby, profundament abatut, s'asseu al tamboret recolzant l'esquena a l'escriptori i es queixa:

—Mai no m'he guardat un secret, senyor. No recordo haver intentat, ni tan sols una vegada, enganyar premeditadament la meva doneta des que va posar data per a la boda. No ho hauria fet. Parlant sense embuts, no ho hauria pogut fer, no hauria gosat fer-ho. Però, per contra, em trobo completament embolicat en secrets i misteris, fins al punt que la vida m'ha esdevingut una càrrega.

El visitant expressa que ho lamenta i li pregunta si es recorda d'en Jo. El Sr. Snagsby contesta amb un gruny ofegat, oh ell no!

—No podria haver anomenat cap altre ésser humà, excepte jo mateix, contra qui la meva doneta estigui més indisposada i decidida, que en Jo —diu el Sr. Snagsby.

L'Allan en pregunta el motiu.

—Per què? —repeteix el Sr. Snagsby, engrapant amb desesperació el borrall de cabells del darrere de la closca calba— Com en podria saber el motiu? Es nota que és solter, senyor, i tant de bo que de casat es pugui estalviar durant força temps que li facin una pregunta d'aquesta mena!

Amb aquest profitós consell, el Sr. Snagsby fa un estossecc de resignació entristit i es disposa a escoltar el que el visitant ha de comunicar-li.

—Un altre cop! —diu el Sr. Snagsby empal·lidint, a més de tenir els sentiments a flor de pell i de parlar sufocadament— Aquest cop, en una altra direcció! Una certa persona m'adverteix molt seriosament que no parli d'en Jo amb ningú, ni tan sols amb la meva doneta. Després ve una altra persona, vostè mateix, i m'adverteix amb la mateixa seriositat que no parli d'en Jo amb ningú, i especialment amb aquella altra certa persona entre totes les persones. Vaja, això és una casa de bojos! Vaja, per dir-ho sense embuts, això és un manicomi³, senyor!

Però, després de tot, les coses van millor del que s'esperava: no li ha esclatat la mina sota els peus, ni s'ha fet més profund el pou on ha caigut. I com que té bon cor i s'emociona pel relat de l'estat d'en Jo, de seguida es compromet “a venir a fer un cop d'ull” si a primera hora del vespre s'ho pot manegar dissimuladament. Quan arriba el vespre, ve molt dissimuladament a fer un cop d'ull, però podria resultar que la Sra. Snagsby fos tan dissimulada com ell.

En Jo està molt content de veure el seu vell amic, i quan els deixen sols diu que el Sr. Snagsby demostra ésser molt amable pel fet d'haver vingut de tan lluny per veure algú com ell. El Sr. Snagsby, emocionat de l'espectacle que té al davant, deixa immediatament damunt la taula mitja corona, el seu bàsalm màgic per a tota mena de mals.

—Com et trobes, pobre xicot? —pregunta el paperaire, amb el seu estossecc de simpatia.

³ Bedlam, l'Hospital of St. Mary of Bethlehem a Londres, convertit en asil per a bojos el segle XVI, tristament famós pel tracte brutal que hi sofrien els interns, antonomàsic de manicomi.

—Tinc sort, Sr. Sangsby, de vritat –contesta en Jo–, i no necessito re. Estic millor del que es podria pensar. Sr. Sangsby! Em sap molt greu el que he fet, però no hi vai anar per fer-ho, senyor.

El paperaire deixa amb compte una altra mitja corona, i li pregunta què és el que li sap greu haver fet.

—Sr. Sangsby, hi vai anar i vai passar una malaltia a la senyora que hi havia i no era aquella atra senyora, i ningú no em va dir mai re per haver-ho fet, perquè són tan bons i jo tan desgraciat. La mateixa senyora va venir a veure'm ahir, i va dir: “Ah, Jo”, va dir. “Crèiem que t’havíem perdut, Jo!, va dir. I va seure i va somriure tranquil·la, i no em va dir re ni em va mirar malament per haver-ho fet, de vritat, i em vai girar de cara a la paret, sí, Sr. Sangsby. I el Sr. Jarnders vai veure que també es girava. I el Sr. Woodcot va venir a portar-me una cosa per estar bé, que em dóna de dia i de nit, i quan es va atansar cap a mi i em parlava fort, vai veure-li llàgrimes als ulls, Sr. Sangsby.

El paperaire entendrit diposita una altra mitja corona damunt la taula. Cap altra cosa que no sigui reiterar el seu remei infal·lible alleujarà la seva pena.

—El que pensava, Sr. Sangsby –prosegueix en Jo–, era si potser vostè pot escriure lletres molt grosses.

—Sí, Jo, gràcies a Déu –contesta el paperaire.

—Potser molt i molt grosses? –diu en Jo animat.

—Sí, fill meu.

—El que pensava –en Jo somriu complagut–, Sr. Sangby, era que quan circuli més lluny que mai no hagi anat i no em puguin fer circular gens més, si potser seria tan bo d’escriure-ho molt gros que tothom ho pugui veure a tot arreu, que estava de tot cor molt trist del que havia fet i que mai no vai venir per fer-ho, i que no sabia re de re, i que un cop vai veure plorar el Sr. Woodcot d’això i que això li sabia greu, i que esperava que ell em podria perdonar per dins. Si vostè pot fer l’escrit per dir-ho molt gros, ell em podrà perdonar.

—L’escriuré, Jo. Molt gros.

—Gràcies –en Jo torna a somriure–, Sr. Sangsby. Molt amable, senyor, això em fa sentir millor que abans.

El pacient i menut paperaire, amb un estossecc interromput a mig fer, deixa d’amagat la seva quarta mitja corona –mai no s’havia trobat amb un cas que en requerís tantes– i se n’ha d’anar. I en Jo i ell ja no es tornaran a trobar mai més en aquest petit món. Mai més.

Perquè el carro, que costa tant de fer tirar, és a prop de la fi del seu viatge i s’arrossega sobre un terra pedregós. Tothora, desballestat i malmès, s’esforça penosament a pujar els desgastats graons. El sol no podrà alçar-se gaires vegades més i contemplar-lo fent encara el seu feixuc camí.

En Phil Squod, amb la cara emmascarada per la pólvora, fa alhora d’infermer i de mestre d’armes a la seva tauleta del racó, i sovint li fa una ullada i li diu, inclinant endavant la gorra de baieta verda i alçant animosament una de

les parpelles: “Aguanta, xicot! Aguanta!” També hi ha el Sr. Jarndyce en moltes ocasions, i l’Allan Woodcourt gairebé sempre, i tots dos pensen, molt, en l’estranya manera com el destí ha enredat aquest miserable pària en la teranyina d’unes vides molt diferents. També el veterà ve sovint de visita; omple el lllindar amb la seva figura atlètica i, des de la seva superabundància de força i vitalitat fa l’efecte de vessar ocasionalment un cert vigor damunt d’en Jo, que sempre contesta amb més energia els seus mots animosos.

Avui, en Jo dorm o es troba en estat de letargia, i l’Allan Woodcourt, que acaba d’arribar, és al seu costat contemplant el seu estat de prostració. Després d’una estona, s’asseu amb compte a l’espona del llit inclinant el rostre cap a ell –tal com s’assegué en la cambra de l’escrivent judicial– i li toca el pit i el cor. El carro gairebé s’ha rendit, però treballa encara una mica.

El veterà és al lllindar, immòbil i silenciós. En Phil, amb el martellet a la mà, ha emmudit el lleu soroll dels repics. El Sr. Woodcourt mira al voltant amb un posat seriós i professional i, amb un esguard significatiu al veterà, indica a en Phil que s’endugui la taula. Quan el martellet es torni a usar tindrà una clapa de rovell.

—Ei, Jo! Què et passa? No tinguis por.

—Pensava –diu en Jo, que s’ha sobresaltat i mira al voltant–, pensava que tornava a ser a Tom-all-Alone’s. Aquí només hi sou vós, Sr. Woodcot?

—Només jo.

—I no he tornat a Tom-all-Alone’s, oi senyor?

—No.

—Me n’alegro –balboteja en Jo amb els ulls clucs.

Després de mirar-se’l de molt a prop un moment, l’Allan acosta els llavis molt a prop de l’orella d’en Jo i li diu, amb veu baixa, però clara:

—Jo! Saps alguna pregària?

—Mai no he sabut re senyor.

—Ni una de curteta?

—No, senyor. Re de re. El Sr. Chadbans resava a casa del Sr. Sangsby i jo l’escoltava, però sonava com si estigués parlant amb ell mateix, i no amb mi. Resava molt, però no entenia re de re. Diferents cops van venir senyors a resar a Tom-all-Alone’s, però tots deien que els atres resaven malament, i tots sonaven com si estiguessin parlant amb ells mateixos, o estiguessin donant culpes als atres, i no parlant amb natres. No sabíem mai re. Mai no vai saber de què anava tot allò.

Ha tardat força temps a dir això, i poca gent, tret d’un oient atent, l’hauria pogut sentir, i si el sentia, l’hauria pogut entendre. Després d’una curta recaiguda en el son o la letargia, de sobte fa un gran esforç per alçar-se del llit.

—Estigues quiet, Jo! Què et passa?

—És hora que vagi a aquell cimintiri, senyor –contesta amb la

mirada perduda.

—Ajeu-te i digue'm: a quin cementiri, Jo?

—On el van posar, donques era molt bo amb mi, molt bo amb mi, i tant, de vritat. És hora que vagi a aquell cimintiri i demani que em posin vora seu. Vull anar-hi i que m'enterrin. Em deia: “Avui sóc tan pobre com tu, Jo”, de vritat. Ara vull dir-li que sóc tan pobre com ell, i que he vingut perquè m'hi posin a la vora.

—A poc a poc, Jo. A poc a poc.

—Ah! Potser no ho voldran fer si hi vai jo mateix. Però em promet que m'hi portaran i em posaran vora seu, senyor?

—I tant que sí

—Gràcies, senyor. Gràcies senyor. Tindran d'anar a buscar la clau del reixat abans d'entrar-me, perquè sempre és tancat. I hi ha un graó, i el netejava amb la meva escombra... S'ha fet molt fosc, senyor. Duran algun llum?

—El duran de pressa, Jo.

De pressa. El carro està fet miques, i l'accidentat camí està a punt d'acabar-se.

—Jo, pobre fill meu!

—L'escolto, senyor, a les fosques, però vai a palpes... a palpes... deixi'm agafar-li la mà.

—Jo, pots repetir el que dic?

—Diré tot el que digui, senyor, perquè sé que és bo.

—PARE NOSTRE.

—Pare nostre! Sí, això és molt bo, senyor.

—QUE ESTÀS EN EL CEL.

—Estàs al cel... que ve la llum, senyor?

—És a tocar. SANTIFICAT SIGUI EL TEU NOM!

—Santificat sigui... el teu...

La llum brilla damunt del camí fosc de la ignorància. És mort!

Mort, sa majestat. Mort, senyories i cavallers. Mort, honorables reverends i indignes reverends de totes les ordes. Mort, homes i dones nascuts amb cor compassiu. I cada dia, al nostre voltant, en moren així.

Capítol 48

S'estreny el Setge

La mansió de Lincolnshire ha tornat a cloure els seus múltiples ulls, però la casa de la ciutat és desperta. A Lincolnshire, els avantpassats Dedlock dormiten als bastidors dels seus quadres i una brisa lleugera murmura per l'espaiosa sala d'estar com si respiressin regularment. A ciutat, els Dedlock contemporanis trontollen per la foscor de la nit als seus carruatges d'ulls flamejants, i els mercuris dels Dedlock, amb cendres –o pólvores– al cap, símptoma de la seva gran humilitat, es passen els letàrgics matins repenjats per les finestres del vestíbul. El gran món –un orbe vastíssim, de gairebé cinc milles de diàmetre– gira a tota velocitat, però el sistema solar es mou respectuosament a la deguda distància.

On s'aplega més gent, on els llums brillen més, on tots els sentits són afalagats amb les màximes delicadeses i refinament, hi ha Lady Dedlock. Mai no és absent dels resplendents cims que ha escalat i ha conquerit. Per més que s'hagi ensorrat la fe que tenia abans en ella mateixa, com d'algú capaç de poder amagar tot el que volgués sota el seu mantell d'altivesa; per més que no disposi ja de la certesa del que representa per als qui l'envolten, hi romandrà un altre dia; no forma part de la seva natura, quan l'assetgen ulls envejosos, ni rendir-se, ni acotar el cap. Diuen que darrerament és més atractiva i més arrogant. El cosí esllanguit diu que té prou bellesa –com perposarnebotiga–, però inquietant –querecordafetes–, una dona inconvenient –que s'alçaràdellitinetejaràelcasal–, Shakspeare.⁴

El Sr. Tulkinghorn no diu res, no fa cap posat. Ara, com abans, se'l pot trobar al llindar de les portes dels salons, amb el mocador blanc passat de moda nuat flàccidament al coll, rebent el padrinatge de l'aristocràcia, i sense fer senyal de res. De tots els homes seria l'últim de qui es podria sospitar que té alguna influència sobre Milady. De totes les dones, ella seria l'última de qui es podria sospitar que li té por.

Des de la seva darrera entrevista a la torreta de Chesney Wold hi ha una cosa que ella no para de rumiar. Ara està decidida i preparada per desfer-se'n.

És de matí al gran món; la tarda, segons que marca l'insignificant sol. Els mercuris, avorrits de mirar per la finestra, descansen al vestíbul, i les feixugues testes de tan vistoses criatures pengen com gira-sols pansits. Com aquests, també fan l'efecte de poder donar moltes llavors dels seus galons i guarniments. A la biblioteca, Sir Leicester s'ha adormit, pel bé del país, damunt un dictamen d'una comissió del Parlament. Milady seu a la cambra on va

⁴ Shakespeare, *Macbeth*: V,1. Referència a Lady Macbeth, que tot rentant-se obsessivament les mans en estat de somnambulisme, rememora el seu passat sanguinari amb la parla alhora sintètica i fragmentària dels somnis.

concedir audiència al jove anomenat Guppy. La Rosa és amb ella, ha estat escrivint i llegint per a ella. La Rosa ara fa labors de brodat, o alguna cosa tan bonica com això, i quan hi acota el cap, Milady l'observa en silenci. No és pas la primera vegada que ho fa, avui.

—Rosa.

La preciosa carona de la camperola mira, radiant, enlaire. Després, adonant-se del posat seriós de Milady, sembla sorpresa i atordida.

—Vés a mirar la porta. És tancada?

Sí. Hi va i en torna, i encara sembla més sorpresa.

—Et faré una confiança, criatura, perquè sé que em puc refiar, si no del teu criteri, sí de la teva fidelitat. No vull amagar-te res del que ara faré. Em refio de tu, però. No diguis res a ningú del que passi entre nosaltres.

La tímida i preciosa noieta promet amb tot l'ardor ésser fidel.

—Saps —pregunta Lady Dedlock, indicant-li que acosti més la cadira—, saps, Rosa, que amb tu sóc diferent del que sóc amb qualsevol altra persona?

—Sí, Milady. Molt més amable. Però penso sovint que la conec tal com realment és.

—Sovint creus conèixer-me com realment sóc? Pobra criatura! Pobra criatura!

Ho diu amb una mena de menyspreu —si bé no envers la Rosa— i seu capficada, mirant-la com si somniés.

—Rosa, penses que per a mi ets una ajuda i un consol? Suposes que pel fet de ser jove i espontània, afectuosa i agraïda amb mi, tenir-te al meu costat em suposa un plaer?

—No ho sé, Milady, gairebé no goso creure-m'ho. Però desitjaria de tot cor que fos així.

—És així, petitona.

El rubor de plaer de la seva preciosa carona contrasta amb l'apagada expressió que té al davant. Mira tímidament esperant una explicació.

—I si avui t'hagués de dir "marxa! Vés-te'n!", hauria de reconèixer, criatura, que em causaria un gran dolor i un gran neguit, i que em quedaria molt sola.

—Milady! L'he ofesa?

—Gens ni mica. Vine aquí.

La Rosa s'asseu en un tamboret als peus de Milady. Milady, amb aquella faceta maternal de la memorable vetllada amb l'industrial siderúrgic, posa la mà damunt la fosca cabellera de la noia i la hi deixa tendrament.

—Rosa, ja et vaig dir que desitjava que fossis feliç i que procuraria fer-te'n més que a cap altra persona del món. Però no puc. Per qüestions que acabo de saber, i que no tenen res a veure amb tu, és molt millor per a tu que no et quedis aquí. No t'has de quedar aquí. He decidit que no. He escrit al pare del

teu enamorat i avui serà aquí. Tot això ho he fet pel teu bé.

La noia, tota plorosa, li cobreix la mà de petons i diu què farà, què farà quan se separin! La seva mestressa li fa un petó a la galta i no li respon.

—Ara, sota circumstàncies millors, sigues feliç, criatura. Estimada i feliç!

—Ah, Milady, de vegades he pensat, perdoni'm la franquesa, que vostè no és feliç.

—Jo!

—Ho serà més, quan m'hagi fet fora? Si us plau, si us plau, torni-s'ho a pensar. Deixi'm quedar una mica més!

—T'he dit, filla meva, que el que faig ho faig pel teu bé, no pel meu. Ja és fet. Rosa, el que sóc per tu és el que ara veus... no el que veuràs una mica després. Recorda això i no expliquis què t'he dit. Fes-ho per mi i d'ara endavant tot s'ha acabat entre nosaltres dues!

Se separa de la seva innocent companya i surt de la cambra. Cap al tard, quan torna a fer acte de presència dalt de l'escalinata, mostra el seu posat més arrogant i fred. Tan indiferent com si totes les passions, els sentiments i els interessos s'haguessin extingit en els primers períodes de la terra i haguessin desaparegut de la seva faç com tants monstres pretèrits més.

La causa de la seva aparició és el mercuri que ha anunciat el Sr. Rouncewell. El Sr. Rouncewell no és a la biblioteca: ella s'encamina, amb tot, cap a la biblioteca. Hi ha Sir Leicester i vol parlar primer amb ell.

—Sir Leicester, voldria... està ocupat, però.

Oh no, i ara! De cap manera. Només hi ha el Sr. Tulkinghorn.

Sempre a la vora. Sotjant pertot arreu. No concedeix cap moment de respir o seguretat.

—Disculpi'm, Lady Dedlock. Permeti'm retirar-me.

Amb una mirada que diu clarament "Sap que si vol té el poder de quedar-se", ella li comunica que no fa falta i es dirigeix cap a una butaca. El Sr. Tulkinghorn la hi avança una mica fent-li la seva maldestra reverència i es retira a la finestra que hi ha al davant. Interposant-se entre ella i la llum somorta del vespre del ja silent carrer, la seva ombra cau damunt Lady Dedlock i li enfosqueix tot el que té al davant. De la mateixa manera li enfosqueix la vida.

Fins i tot en les millors circumstàncies és un carrer ensopit; és fet de dues llargues fileres de cases que es miren l'una a l'altra amb tanta severitat, que mitja dotzena de les seves mansions més senyorials semblen haver-se quedat a poc a poc de pedra, en lloc d'haver estat construïdes originàriament d'aquest material. És un carrer d'una magnificència tan apagada, tan decidida a no permetre l'alegria de viure, que portes i finestres mostren el seu obscur estatus en la seva pols i en la pintura negra, i el ressò de les quadres del darrere produeix un efecte imponent i ranci, com si estiguessin destinades a estabular els corsers de pedra de nobles estàtues. En aquest imponent carrer, complicats guarniments de ferro forjat s'entortolliguen per damunt de les escalinates, i

enmig d'aquesta enramada petrificada, mocallums de les obsoletes torxes ofeguen un crit davant el gas acabat d'arribar⁵. Aquí i allí, una fràgil anella de ferro⁶, a través de la qual nois atrevits aspiren a fer passar les gorres dels seus amics –actualment n'és l'única utilitat–, conserva el seu lloc enmig del fullam rovellat, consagrada a la memòria del petroli que se n'ha anat. Però fins i tot el petroli encara sobreviu a llargs intervals en un grotesc recipient de vidre, amb una protuberància com una ostra al fons, i cada nit parpelleja malhumorat davant dels llums moderns, tal com el seu encimbellat i ensopit propietari a la Cambra dels Lords.

Per tant, no hi ha gaires coses que Lady Dedlock, asseguda a la seva butaca, pugui desitjar veure per la finestra on es troba el Sr. Tulkinghorn. Tot i així, fa un cop d'ull en aquella direcció, com si desitgés de tot cor que aquella figura desaparegués de la seva vista.

Sir Leicester, excusant-se, pregunta a Milady què anava a dir.

—Només que el Sr. Rouncewell és aquí –ens ha visitat perquè jo l'he citat–i que seria millor que resolguéssim d'una vegada el problema d'aquella noia. Aquest assumpte m'avorreix mortalment.

—Què puc fer... per... col·laborar-hi? –pregunta Sir Leicester molt dubitatiu.

—Fem-lo venir aquí i enllestim-ho. Vols dir-los que el facin pujar?

—Sr. Tulkinghorn, tingui la bondat de trucar. Gràcies. Pregui –diu Sir Leicester, dirigint-se al mercuri, i havent-ne oblidat momentàniament el nom–, pregui al cavaller del ferro que vingui cap aquí.

El mercuri se'n va a buscar el cavaller del ferro, el troba i el porta. Sir Leicester rep amb benevolència aquella ferruginosa persona.

—Espero que estigui bé, Sr. Rouncewell. Segui. El meu advocat, el Sr. Tulkinghorn. Milady desitjava, Sr. Rouncewell –Sir Leicester li transfereix hàbilment la conversa amb una solemne ondulació de la mà–, desitjava parlar amb vostè. Ehem!

—Serà un plaer per a mi –contesta el cavaller del ferro– escoltar amb la màxima atenció tot el que Milady em faci l'honor de comunicar-me.

Quan es tomba cap a ella, li fa l'efecte de treure'n una impressió menys agradable que en l'anterior ocasió. Un posat altiu i distant crea una atmosfera de fredor al seu voltant i, contràriament a llavors, no hi ha res en la seva manera de comportar-se que inciti a la franquesa.

—Si us plau, senyor –diu amb indiferència Lady Deslock–, em permet preguntar-li si vostè i el seu fill han tractat el tema del caprici que ell va tenir?

Resulta gairebé un esforç massa gran, per als seus ulls lànguids, continuar mirant-lo mentre li fa la pregunta.

⁵ Des de 1816, l'enllumenat dels principals carrers de Londres ja es feia amb gas.

⁶ On es penjava un llum de petroli. Alguns aristòcrates s'oposaven al gas i encara encenien el llum de petroli a la porta de llurs cases, tot i que ja no calia.

—Si la memòria no em falla, Lady Dedlock, quan darrerament vaig tenir el plaer de veure-la vaig dir que aconsellaria sincerament al meu fill que subjugués aquell... caprici —l'industrial siderúrgic repeteix l'expressió d'ella amb una mica d'èmfasi.

—I ho va fer, vostè?

—Oh! És clar que sí.

Sir Leicester fa un cop de cap d'aprovació i corroboració. Molt apropiat. El cavaller del ferro, com que havia dit que ho faria, es va veure obligat a fer-ho. Així doncs, no hi ha cap diferència entre els vils metalls i els metalls preciosos. Eminentment apropiat.

—I digui'm, ho ha fet, ell?

—Realment, Lady Dedlock, no li puc donar una resposta concloent. Em temo que no. Probablement encara no. En el nostre medi social de vegades fem compatibles un propòsit amb els nostres... capricis, cosa que no fa gens fàcil desfer-se'n. Crec que més aviat és la nostra manera de ser formals.

Sir Leicester sospita que en la seva expressió, s'hi pot amagar un significat Wat-Tylerista, i s'impacienta una mica. El Sr. Rouncewell és molt ben educat i afable; dins d'aquests límits, amb tot, adapta evidentment el seu to a l'acollida d'ells.

—Perquè —prosegueix Milady— he estat pensant en aquest assumpte, que em resulta tediós.

—Em sap greu, li ho asseguro.

—I també en el que Sir Leicester em va dir, que subscriu completament —Sir Leicester s'estarrufa—, i si no ens pot assegurar que aquest caprici s'ha acabat, he arribat a la conclusió que és millor que la noia se'n vagi.

—No li ho puc assegurar, Lady Dedlock. Ni de bon tros.

—Llavors és millor que se'n vagi.

—Excusi'm, Milady —irromp Sir Leicester amb molta cortesia—, però això potser seria causar a la noia un greuge que no es mereix. Es tracta d'una noia —diu Sir Leicester, estenent ostentosament la mà dreta com si presentés el tema en una safata de plata— que ha tingut la bona sort de cridar l'atenció d'una dama eminent i que viu, sota la protecció d'aquesta eminent dama, envoltada dels múltiples avantatges que aquesta posició comporta i que inqüestionablement són molt grans, crec que inqüestionablement molt grans, senyor... per a una noia de la seva posició. Es planteja la qüestió de si se l'ha de privar de tots aquests avantatges i d'aquesta bona sort, simplement perquè ha atret —Sir Leicester, fent amb dignitat una inclinació d'excusa al senyor del ferro, conclou—, ha atret l'interès del fill del Sr. Rouncewell? Ara, s'ha merescut aquest càstig? És això just per a ella? És això el que vam acordar?

—Perdoni'm, Sir Leicester —interromp el pare del fill del Sr. Rouncewell—, si em permet, crec que puc simplificar la qüestió. Deixi de banda aquestes consideracions. Si recorda una cosa tan insignificant —que no és probable—, podria tenir present que la meva primera idea sobre aquest assumpte

s'oposava completament al fet que es quedés aquí.

Deixar de banda la protecció dels Dedlock? Oh! Sir Leicester es veu obligat a donar crèdit al parell d'orelles que li han pervingut de la seva nissaga, o a dubtar potser d'haver comprès les observacions del cavaller del ferro.

—No cal —observa Milady, de la manera més freda i abans que ell no pugui fer una altra cosa sinó badar boca— donar-hi més voltes. La noia és molt bona noia, no tinc res a dir en contra seva; tot i això, és tan insensible a la seva bona sort i als molts avantatges de què gaudeix, que s'ha enamorat —o bé ho suposa, pobra ingènua!— i és incapaç d'apreciar-los.

Sir Leicester puntualitza que es tingui en compte que això canvia radicalment el cas. Estava segur que Milady tenia motius i raons més que suficients per justificar la seva opinió. Està completament d'acord amb Milady. És millor que la noia se'n vagi.

—Sr. Rouncewell, tal com Sir Leicester va remarcar en la darrera ocasió que ens vam ocupar d'aquest enutjós assumpte —prosegueix Lady Dedlock amb indiferència—, no podem acceptar condicions de vostè. Sense condicions, i ateses les presents circumstàncies, la noia està absolutament fora de lloc aquí, i fóra millor que se n'anés. Així li ho he dit. Vol que la tornem al poble, li agradaria més endur-se-la, o què prefereix?

—Lady Dedlock, si puc parlar clarament...

—Naturalment.

—...preferiria el procediment que com més aviat millor l'alliberi a vostè de les molèsties que li causa i a ella de la posició que ocupa.

—I parlant tan clar com vostè —contesta, amb la mateixa estudiada indiferència—, he d'entendre que se l'endurà?

El cavaller del ferro fa una fèrria reverència.

—Sir Leicester, vol trucar? —el Sr. Tulkinghorn s'acosta des de la finestra i estira el cordó de la campaneta— M'havia oblidat de vostè. Gràcies —ell li fa la seva acostumada reverència i torna silenciosament al seu lloc. El mercuri, missatge veloç, rep instruccions sobre qui ha de fer venir, s'esmuny, porta qui li havien dit i se'n torna.

La Rosa ha estat plorant i encara està afligida. Quan entra, l'industrial siderúrgic s'alça de la cadira, li agafa el braç i es queda amb ella vora la porta preparat per marxar.

—Ja veus que es fan càrrec de tu —diu Milady, amb el seu to displicent—i te'n vas ben acompanyada. He mencionat que ets molt bona noia i que no tens cap motiu per queixar-te.

—De totes maneres, sembla —observa el Sr. Tulkinghorn movent-se una mica endavant amb les mans a l'esquena— que li sap greu anar-se'n.

—És clar, no es comporta amb gaire educació —replica el Sr. Rouncewell amb rapidesa, com si estigués satisfet de poder argüir amb l'advocat—i és una noieta inexperta i no coneix res millor. Si s'hagués quedat

aquí, senyor, sens dubte hauria millorat.

—Sens dubte —replica assossegadament el Sr. Tulkinghorn.

La Rosa diu tot somicant que li sap molt de greu deixar Milady i que era feliç a Chesney Wold, i que era feliç amb Milady, i que dóna les gràcies a Milady una i mil vegades. “Bé, vaja, beneitona” —li fa el Sr. Rouncewell refrenant-la amb veu baixa, però afectuosament: “Anima’t si estàs enamorada d’en Watt!” Milady, fent oscil·lar la mà amb indiferència, li diu tan sols: “Vinga, vinga, criatura! Ets una bona noia. Vés-te’n!” Sir Leicester s’ha desentès majestuosament de la qüestió i s’ha refugiat al santuari de la seva levita blava. El Sr. Tulkinghorn, una forma inapreciable contra la foscor del carrer ara puntejada de llums, es projecta damunt la visual de Milady, més fosc i més voluminós que abans.

—Sir Leicester i Lady Dedlock —diu el Sr. Rouncewell, després d’un moment de silenci—, sol·licito el seu permís per acomiadar-me i disculpin per haver-los tornat a molestar, encara que no hagi estat per iniciativa meva, sobre aquest enutjós assumpte. Els asseguro que em puc fer perfectament càrrec que una minúcia com aquesta sigui tan enutjosa per a Lady Dedlock. Si em queda algun dubte sobre com he dut l’afer, és només perquè en un bon principi no vaig exercir discretament la meva influència per endur-me d’aquí la noia, estalviant-los tota mena de molèsties. Però em va semblar, gosaria dir exagerant la importància de l’afer, que per respecte i honestedat els havia d’explicar com estaven les coses i tenir en compte els seus desitjos i conveniències. Espero que sabran excusar la meva manca de tracte amb el món refinat.

—No hi ha de què, Sr. Rouncewell —replica Sir Leicester, que es considera al·ludit des del fons del seu santuari—. Crec que per totes dues bandes sobra qualsevol justificació.

—M’alegra sentir-li dir això, Sir Leicester, i si em permet, per acabar, referir-me al que vaig dir respecte a la perllongada relació de la meva mare amb la seva família i el valor que representa per a totes dues bandes, voldria assenyalar aquest petit exemple agafat al meu braç, que en el moment de marxar es mostra tan addicta i fidel, i a qui la meva mare, gosaria dir, ha contribuït una mica a desvetllar aquest sentiments... si bé Lady Dedlock, és clar, amb el seu cordial interès i la seva càlida condescendència, hi ha fet molt més.

Si ho ha dit irònicament, és més cert del que es pensa. Tanmateix, ho remarca sense abandonar la seva franquesa habitual, però dient-ho es gira cap al lloc de l’enfosquida sala on seu Milady. Sir Leicester s’alça per correspondre a la salutació de comiat, el Sr. Tulkinghorn torna a trucar, el mercuri fa un altre vol i el Sr. Rouncewell i la Rosa se’n van de la casa.

Després duen els llums i es pot veure que el Sr. Tulkinghorn encara és dret vora la finestra amb les mans al darrere, i que Milady encara seu amb aquesta figura al davant que li priva la vista de la nit i també la del dia. Està molt pàl·lida. El Sr. Tulkinghorn, observant-la quan s’alça per retirar-se, pensa:

“Ja ho pot estar! La força d'aquesta dona és sorprenent. Tota l'estona ha interpretat un paper.” Ell, amb tot, també en pot interpretar un —el seu propi personatge immutable—, i mentre manté la porta oberta per a aquesta dona, cinquanta parells d'ulls, cadascun d'ells cinquanta vegades més agut que el parell de Sir Leicester, no podrien trobar-li cap punt feble.

Avui Lady Dedlock sopa sola a la seva cambra. Sir Leicester ha anat a votar en favor del partit de Doodle, i a ensorrar la facció de Coodle. Lady Dedlock, encara mortalment pàl·lida —gairebé la imatge del text esmentat pel cosí llangorós—, quan s'asseu a taula pregunta si ha sortit. Sí. El Sr. Tulkinghorn se n'ha anat ja? No. Ara torna a preguntar, se n'ha anat ja? No. Què fa? El mercuri creu que escriu cartes a la biblioteca. Desitja veure'l, Milady? De cap manera.

Però ell desitja veure Milady. Al cap de cinc minuts s'anuncia que li envia els seus compliments i si Milady podria fer-li el favor de rebre'l després de sopar, que ha de dir-li un parell de mots. Milady el rebrà ara mateix. Arriba tot seguit, disculpant-se per molestar-la, tot i el seu permís, mentre és a taula. Quan es queden sols, Milady fa un gest amb la mà perquè prescindeixi d'aquestes ridiculeses.

—Què desitja, senyor?

—Doncs que, Lady Dedlock —diu l'advocat asseient-se en una butaca a poca distància d'ella, i refregant-se lentament les cames rovellades amunt i avall, amunt i avall, amunt i avall—, estic una mica sorprès pel partit que ha pres.

—Ah, sí?

—Sí, indubtablement. No m'ho esperava. Ho considero una ruptura del nostre acord i de la seva promesa. Ens col·loca en una situació nova, Lady Dedlock. I em sento amb la necessitat de dir-li que no ho aprovo.

Para de refregar-se i la mira recolzant les mans als genolls. Malgrat la seva impassibilitat i rigidesa, es comporta amb una indefinible llibertat, novetat que no passa inadvertida a l'observació d'aquesta dona.

—No l'acabo d'entendre.

—Oh, i tant que sí. Ja ho crec que sí. Vinga, vinga, Lady Dedlock, no és el moment de jugar a tirar i esquivar. Vostè sap prou bé que aprecia aquesta noia.

—I bé, senyor?

—I vostè sap, i jo sé, que no l'ha acomiadada pels motius que ha dit, sinó per salvaguardar-la tant com sigui possible —perdoni que ho mencioni com un afer de negocis— de l'oprobri i l'escàndol que plana damunt de vostè.

—I bé, senyor?

—Doncs bé, Lady Dedlock —contesta l'advocat, encreuant les cames i tenint cura del genoll de sobre—, no hi estic d'acord. Ho considero un pas perillós. El considero innecessari i que no farà sinó despertar especulacions, dubtes, rumors i no sé què més, per la casa. A més, suposa una violació del

nostre acord. S'havia de comportar exactament com ho feia abans. En canvi, és evident per a vostè mateixa, tal com ho és per a mi, que avui al vespre s'ha comportat de manera molt diferent de la d'abans. I tant, Déu meu, Lady Dedlock, de manera transparent!

—Senyor, si —comença— coneixent el meu secret... —ell l'interromp.

—Miri, Lady Dedlock, això és una qüestió de negocis, i en qüestions de negocis el rerefons no ha de ser gaire evident. Ja no és el seu secret. Perdoni'm. Aquesta és precisament l'errada. És el meu secret, que conservo pel bé de Sir Leicester i el seu cognom. Lady Dedlock, si fos el seu secret, ni seríem aquí ni tindríem aquesta conversa.

—Té tota la raó. Si coneixent el secret, faig el que puc per estalviar a una noia innocent la taca de la vergonya que m'espera —especialment recordant la referència que vostè mateix hi va fer quan explicà la meva història davant de tots els meus hostes a Chesney Wold—, actuo segons la resolució que vaig prendre. Res del món, ni cap persona vivent, me n'apartarà o me'n farà desdir —ho diu de manera molt reposada i clara, i amb un desapassionament no inferior al d'ell. Quant a ell, ha exposat metòdicament el seu punt de vista de l'assumpte, com si ella fos un factor insensible qualsevol que entrés en la negociació.

—De veritat? Llavors, com pot veure Milady, vostè no és de fiar. Ha portat el cas per una sendera absolutament clara i literalment d'acord amb els fets i, per tant, no és de fiar.

—Quan aquella nit vam parlar-ne a Chesney Wold, recorda, potser, que vaig expressar un cert neguit sobre aquest mateix punt?

—Sí —diu el Sr. Tulkinghorn, alçant-se amb indiferència i situant-se davant de la llar de foc—, sí, Lady Dedlock, em recordo que realment es va referir a la noia, però això fou abans que arribéssim a un acord, i tant l'esperit com la lletra del nostre acord exclouïa qualsevol iniciativa seva a partir del meu descobriment. Sobre això, no hi pot haver cap dubte. I respecte a salvaguardar la noia, quina importància o valor té? Salvaguardar! Lady Dedlock, aquí hi ha un cognom en perill. S'havia d'assumir que la trajectòria era cap endavant en línia recta, passant per damunt de tot, ni a la dreta ni a l'esquerra, sense miraments sobre el camí, sense salvaguardar res, trepitjant qualsevol cosa.

Ella fins ara ha estat mirant la taula. Alça els ulls i el mira. La seva cara expressa decisió i les seves dents oprimeixen una part del llavi inferior. Quan ella torna a abaixar l'esguard, el Sr. Tulkinghorn pensa: “Aquesta dona m'ha entès. No té salvació. Per què ha de salvaguardar els altres?”

Durant una estona resten en silenci. Lady Dedlock no ha menjat res, però dues o tres vegades s'ha servit aigua amb pols ferm i se l'ha beguda. S'alça de taula, va fins un sofà, s'hi estira i s'amaga el rostre. Res de la seva actitud expressa feblesa o incita a la compassió. Està pensativa, taciturna, concentrada. El Sr. Tulkinghorn dret vora la llar, un altre cop un objecte opac que li priva la vista, pensa: “Aquesta dona se sap el paper.”

L'observa a pler, deixant de parlar durant una estona. Ella també observa alguna cosa a pler. No és la primera de parlar; realment fa l'efecte de no estar gens disposada a fer-ho encara que ell es quedi palplantat fins a mitja nit, de manera que es veu obligat a trencar el silenci.

—Lady Dedlock, ens queda la part més desagradable d'aquesta negociació, i al mateix temps cabdal. El nostre acord s'ha trencat. Una dama de la seva perspicàcia i força de caràcter ha d'estar preparada per assumir que des d'ara jo el declari nul i actuï pel meu compte.

—Estic absolutament preparada.

El Sr. Tulkinghorn fa una inclinació amb el cap.

—Això és tot, ja no la molesto més, Lady Dedlock.

Quan ell es disposa a sortir de la cambra, ella l'atura per preguntar-li:

—Aquest és l'avís que havia de rebre? No voldria malinterpretar-lo.

—No és exactament l'avís que havia de rebre, Lady Dedlock, perquè l'avís previst suposava el compliment de l'acord. Però virtualment és el mateix, virtualment el mateix. La diferència està només en una subtileza jurídica.

—Vol dir que no em farà cap més avís?

—Això mateix. No.

—Pensa revelar-ho a Sir Leicester aquesta nit?

—Una pregunta molt directa! —diu el Sr. Tulkinghorn, somrient lleugerament i brandant el cap amb cautela cap al rostre tapat—No. Aquesta nit no.

—Demà?

—Sospesant-ho bé, Lady Dedlock, és millor que declini contestar aquesta pregunta. Si li digués que no sé exactament quan, no em creuria, i no serviria de res. Podria ser demà. M'agradaria no parlar-ne més. Vostè està preparada i jo no sustentaré suposicions que les circumstàncies podrien invalidar. Li desitjo bona nit.

Ella aparta la mà, gira el pàl·lid rostre cap a ell, que s'encamina silenciosament cap a la porta, i quan està a punt d'obrir-la el torna a aturar.

—Pensa quedar-se una estona a la casa? M'han dit que era a la biblioteca escrivint. Se n'hi torna?

—Només a buscar el barret. Me'n vaig a casa meva.

Lady Dedlock l'acomia amb un moviment molt subtil i curiós, abaixa els ulls i no el cap, i ell es retira. Un cop fora de la cambra consulta el rellotge, però en dubta d'un minut més o menys. A l'escalinata hi ha un esplèndid rellotge de paret, famós per la seva exactitud, fama que sovint els rellotges esplèndids no tenen. "I tu què hi dius? Què hi dius?", li pregunta el Sr. Tulkinghorn.

Si hagués contestat “No se’n vagi a casa!”, quin rellotge de paret més famós hauria estat en el futur, si aquesta nit, d’entre totes les nits que ha anat comptant, hagués dit a aquest ancià, d’entre totes les persones joves o grans que han estat al seu davant, “No se’n vagi a casa!” La seva campana clara i aguda toca tres quarts de vuit i continua bategant. “Vaja, vas pitjor del que em pensava”, retreu el Sr. Tulkinghorn al seu rellotge: “Dos minuts avançat? Si continues així no em sobreviuràs.” Si retornant bé per mal, hagués bategat per resposta “No se’n vagi a casa!”, quin rellotge no seria.

Surt al carrer i continua caminant amb les mans al darrere, sota l’ombra de grans mansions, la majoria dels misteris de les quals, dificultats, hipoteques i assumptes delicats de tota mena, es troben atresorats dins la seva deslluïda jaqueta negra de setí. Gaudeix de la complicitat fins i tot dels maons i l’argamassa. Els enlairats tubs de les xemeneies li telegrafien els secrets familiars. En canvi, ni una sola veu en una milla li xiuxiueja: “No se’n vagi a casa!”

Enmig del moviment i l’agitació dels carrers més ordinaris; enmig del terrabastall i xerriqueig de tants vehicles, tants peus, tantes veus; amb els resplendents llums de les tendes que l’enlluernen, el vent de ponent que l’escomet, la gentada que l’empeny, és forçat cruelment a prosseguir el seu camí, i res no es para a murmurar-li: “No se’n vagi a casa!” Finalment arriba al seu fosc apartament, encén els canelobres, mira al voltant, mira enlaire i veu el romà que des del sostre assenyala; aquesta nit la mà del romà o l’aletieg dels grups que l’acompanyen no mostra cap nou significat que li trameti el darrer advertiment: “No s’atansi aquí!”

És una nit amb clar de lluna; però la lluna, havent passat ja el ple, ara tot just s’alça damunt la gran selva de Londres. Els estels brillen, com brillen damunt del mirador de la torreta de Chesney Wold. Aquella dona, com darrerament acostuma a anomenar-la, les contempla. El seu esperit està convuls, té el cor adolorit, està inquieta. Les àmplies sales li són massa estretes i recloses. No pot sofrir-ne l’opressió i desitja caminar sola per un jardí proper.

Aquella dona, massa capriciosa i arrogant en tot el que emprèn, no causa gaire sorpresa als qui l’envolten; faci què faci; lleugerament abrigada, surt a la llum de la lluna. El mercuri l’acompanya amb la clau. Després d’obrir el reixat del jardí, lliura la clau a mans de Milady a petició d’ella, i rep l’ordre de tornar-se’n. Passejarà una estona per alleujar el mal de cap. Potser una hora, potser més. No necessita escorta. El reixat s’encaixa al pany amb estrèpit, i ell la deixa caminant sota l’ombra fosca d’alguns arbres.

Una nit esplèndida, una lluna gran i brillant i una munió d’estels. El Sr. Tulkinghorn, que va de camí cap al celler i n’obre i tanca les portes ressonants, ha de creuar un pati reduït semblant al d’una presó. Casualment mira enlaire i pensa, quina nit tan esplèndida, quina lluna tan gran i brillant, quina munió d’estels. Una nit silenciosa, també.

Una nit molt silenciosa. Quan la lluna resplendeix amb molta intensitat sembla que emani una solitud i una placidesa capaç de contagiar fins i tot llocs atapeïts de gent i plens de vida. No és tan sols una nit plàcida pels camins de muntanya plens de polseguera i dalt dels cims, des d'on pot contemplar-se una vasta extensió de país en calma, cada cop més silent a mesura que s'eixampla enllà fins a una franja d'arbres contra l'horitzó capçats amb el fantasma gris d'una floració; no és tan sols una nit plàcida als jardins i als boscos, i pel riu on els prats aigualosos són frescals i verds i el corrent lluu entre illetes agradoses, murmureja per les rescloses i xiuxiueja entre els joncs; la placidesa l'acompanya no sols pel seu curs on les cases s'apleguen ben juntes, on molts ponts s'emmirallen, on molls i vaixells l'ennegreixen i la fan paorosa, on serpenteja a causa d'aquestes desfiguracions pels marjals amb balises palplantades que semblen esquelets dipositats a la riba, on s'eixampla travessant una regió més escarpada de terrenys que s'eleven, rica en bladars, molins i campanars, i on es barreja amb la bellugadissa eterna del mar; no és tan sols una nit plàcida a les profunditats i a la costa on el guaita es queda mirant el vaixell que amb les ales desplegadas travessa la sendera de llum que sembla existir només per a ell, sinó que també damunt d'aquest turbulent, pel nouvingut, Londres, hi ha placidesa. Els seus campanars i torres i la seva cúpula immensa i única es fan més eteris; els teulats que fumegen perden vulgaritat sota la pàl·lida fulgència; el renou que s'alça dels carrers minva i s'esmoreeix, i les petjades damunt les voreres s'esmunyen més calmoses. I en aquells camps⁷ on resideix el Sr. Tulkinghorn, on els pastors fan sonar sense aturador⁸ els flabiols de la Cancelleria, i retenen les ovelles a la pleta, vulgues no vulgues, fins que les han esquilades ben arran, aquesta nit de lluna tots els sorolls es fonen en un zumzeig que ressona distant, com si tota la ciutat vibrés com una copa immensa.

Què ha estat això? Qui ha disparat una escopeta o una pistola? On ha estat?

Els escassos vianants s'alarmen, es paren i es miren els uns als altres. S'obren portes i finestres, i la gent treu el cap a veure què passa. Ha estat una detonació sorollosa i ha ressonat amb força repetidament. Un home que passava diu que gairebé ha fet tremolar una casa. S'han despertat tots els gossos del veïnat i borden amb vehemència. Els gats fugen esparverats pel carrer. Mentre els gossos encara borden i udolen –n'hi ha un que udola com un dimoni–, els rellotges dels campanars, com si també haguessin rebut un ensurt, comencen a tocar. Al mateix temps, l'enrenou dels carrers augmenta i sembla convertir-se en cridòria. Però aviat s'acaba. Abans que el darrer campanar comenci a tocar les deu s'apaivaga. Havent acabat, la nit agradable, la lluna gran i resplendent i la munió d'estels tornen a recobrar la pau.

⁷ Lincoln's Inn Fields, metonímia que introdueix la paròdia metafòrica.

⁸ *Stop*, a més de significar aturada, també significa les claus o forats que permeten als instruments de vent canviar de nota. Es produeix el doble sentit de literalment monòton i literalment incessant.

S'ha inquietat el Sr. Tulkinghorn? Les seves finestres són fosques i han romàs immòbils i la porta és closa. Realment, per treure'l de la seva closca caldria que es tractés d'alguna cosa molt insòlita. Ni se'l sent, ni se'l veu. Quina mena de canonada caldria per treure de la seva inamovible compostura aquest vell encarcerat?

Durant molts anys l'obstinat romà ha estat assenyalant des del sostre sense cap significat concret. No és probable que aquesta nit pugui tenir-ne un de nou. Un cop assenyala, sempre assenyala, com qualsevol amb una idea fixa, sigui romà o fins i tot britànic. Sens dubte, és allà, amb la seva impossible postura, assenyalant inútilment tota la nit. Clar de lluna, fosca, trenc d'alba, sol ixent, dia. És allà, immòbil, assenyalant amb insistència, i ningú no en fa cas.

Però, una mica després de començar el dia, ve gent a netejar les cambres. I o bé el romà mostra un nou significat, que fins ara no havia expressat, o bé el primer d'entrar ha embogit; perquè, mirant enlaire a la mà estesa i abaixant la vista al que hi ha sota, aquesta persona fa un crit i surt volant. Els altres, mirant a dins com ha fet el primer, també arrenquen a cridar i surten volant, i el carrer s'alarma.

Què passa? La cambra és a les fosques, ni una gota de llum hi és admesa, les persones que hi entren no hi estan habituades i, petjant amb compte però feixugament, traginen una càrrega cap al dormitori i allí la dipositen. Durant tot el dia no paren les enraonies i les admiracions, s'escorcollen escrupolosament tots el racons, es marquen amb cura les petjades i s'anota meticulosament la disposició de tot el mobiliari. Tothom es fixa amb el romà, i tothom acaba dient: "Si pogués dir què ha vist!"

Ell assenyala una taula, amb una botella de vi –gairebé plena–, un got i un parell de canelobres que foren apagats sobtadament poc després d'haver estat encesos. Assenyala una butaca buida i una taca, que es podria cobrir amb una mà, que hi ha just davant, a terra. Aquests objectes es troben directament en la seva visual. Una imaginació enfibrada podria arribar a pensar que va passar alguna cosa tan terrorífica que va fer embogir completament la resta de la composició, no sols els nens de cames molsudes que l'acompanyen, sinó també els núvols i les flors i les pilastres; en resum, l'autèntic cos i ànima de l'al·legoria i tota la seva sapiència. Segurament, es dona el cas que tothom que entra a la cambra enfosquida i contempla aquests detalls, alça la vista cap al romà i s'adona que els seus ulls expressen misteri i espant, com si fos un testimoni que s'hagués quedat mut i paralitzat de por.

D'aquesta manera, de segur que molts anys després es contaràn històries fantasmals de la taca del terra, tan fàcil de tapar i tan difícil de desfer-se'n; i que el romà que assenyala des del sostre, continuarà assenyalant mentre la pols, la humitat i les aranyes li ho permetin, amb un sentit molt més profund del que en vida del Sr. Tulkinghorn arribà a tenir, i amb un significat letal. Perquè els dies del Sr. Tulkinghorn s'han acabat per sempre més, i el romà assenyalava la mà assassina que s'alçà per llevar-li la vida, i l'assenyalà a ell amb impotència, durant tota la nit, ajaçat bocaterros amb un tret al cor.

Capítol 49

Amistat en Acte de Servei

A casa del Sr. Matthew Bagnet, de sobrenom *Lignum Vitae*, exartiller i actualment virtuós del fagot, ha arribat la diada d'un gran esdeveniment anual. Un esdeveniment de festa major. La família celebra un aniversari.

No és l'aniversari del Sr. Bagnet. El Sr. Bagnet només senyala aquest dia dins el negoci dels instruments musicals fent als nens un petó extra abans d'esmorzar, fumant-se una pipa addicional després de dinar i, cap al tard, fantasiejant què en deu pensar la seva mare velleta –tema d'infinites especulacions sota la premissa que la seva mare ja fa vint anys que ha sortit d'aquest món. Alguns homes rarament es recorden del seu pare, sinó que sembla que en els comptes corrents dels seus records han transferit tot el seu saldo d'amor filial a nom de la seva mare. El Sr. Bagnet és un d'aquests. Potser l'exagerada valoració dels mèrits de la seva companya fa que usualment utilitzi el nom substantiu bondat⁹ en gènere femení.

No és l'aniversari de cap de les tres criatures. Aquestes ocasions se celebren amb alguns trets distintius, però no acostumen a traspassar els límits de moltes felicitats i d'un púding. Tanmateix, el Sr. Bagnet els va traspassar en el darrer aniversari d'en Woolwich. Després d'haver observat que havia crescut i que en general s'havia fet gran, en un moment de profunda reflexió sobre els canvis forjats pel temps procedí a examinar-lo de catecisme, parant moltíssima cura en les preguntes número u i número dos: com et dius? i qui et va posar aquest nom?, però, aquí, adonant-se d'una manca de precisió de la seva memòria, va substituir la número tres¹⁰ per t'agrada molt aquest nom?, que va proposar amb un sentit de la seva importància tan edificant i tan instructiu, que va adquirir un aire gairebé ortodox. Ara, això va ser un plat especial en aquell particular aniversari, i no una solemnitat generalitzada.

És l'aniversari de la companya i en el calendari del Sr. Bagnet és la festa més gran i la diada més assenyalada. Aquest esdeveniment venturós¹¹ es commemora sempre d'acord amb certs rituals prescrits i ressenyats pel Sr. Bagnet des de fa anys. Atès que el Sr. Bagnet està profundament convençut que tenir un parell d'exemplars d'aviram per dinar suposa assolir el zenit del luxe imperial, invariablement aquell dia se'n va de bon matí a comprar-ne personalment dos, i invariablement el venedor li aixeca la camisa i esdevé propietari dels hostes més entrats en anys de tots els galliners d'Europa. Havent tornat a casa amb aquests campions de la durícia lligats en un mocador de farcell net de color blanc i blau, essencial per fer tractes, a l'hora d'esmorzar

⁹ *Goodness* és neutre.

¹⁰ Què van fer els teus padrins en nom teu?

¹¹ *Auspicious*: de bon averany. L'auxpex –l'endeví– observant el vol, el cant o la manera de menjar de les aus, determinava els auspicis: *spicio avem*.

proposa de manera casual a la Sra. Bagnet que digui què li agradaria menjar per dinar. Quan la Sra. Bagnet, per una coincidència que no ha fallat mai, replica que pollastre, el Sr. Bagnet fa aparèixer immediatament el farcell del lloc on l'havia amagat enmig de la gresca i sorpresa generals. Després estipula que la companya no faci res durant tot el dia que no sigui seure amb el seu millor vestit i ésser servida per ell en persona i la canalla. No obstant això, com que ell no és cap prodigi en habilitats culinàries, és probable que per part de la companya això es consideri matèria d'estatus més que no de plaer, però manté el seu estatus amb tota l'alegria possible.

Per a l'aniversari d'avui, el Sr. Bagnet ja ha complert els requisits preliminars. Ha comprat dos espècimens de volateria que, si les dites no menteixen, no havien agafat amb una mica de palla¹², per ésser cuinats a l'ast, ha sorprès i engrescat la família amb la seva inesperada aparició, dirigeix personalment la rostida de l'aviram, i la Sra. Bagnet seu amb les millors gales com a hoste d'honor, amb un formigueig generalitzat als seus dits, als seus saludables dits bruns, perquè voldria evitar el que s'adona que no rutlla.

La Quebec i la Malta paren taula, en Woolwich es cuida, sota les ordres del seu pare, de fer donar voltes a l'aviram. La Sra. Bagnet de tant en tant fa l'ullet a aquests joves marmitons, o els branda el cap, o els posa mala cara quan s'equivoquen.

—A dos quarts de dues. En punt —diu el Sr. Bagnet—. Haurem enllestit.

La Sra. Bagnet contempla angoixada que una de les bèsties roman immòbil sobre el foc i comença a cremar-se.

—Companya. Tindràs un dinar. Digne d'una reina.

La Sra. Bagnet ensenya les dents blanques molt contenta; així i tot, segons la percepció del seu fill, denota tanta intranquil·litat que, sota els dictats de l'afecte es veu compel·lit a preguntar-li amb la mirada què passa? i es queda parat amb els ulls ben oberts, més inconscient de l'aviram que abans i sense donar ni un indici de tornar-se'n a recordar. Afortunadament, la seva germana gran s'adona del motiu que trasbalsa el pit de la Sra. Bagnet i amb un cop de colze admonitori li ho fa recordar. Veient que els gallinacis aturats tornen a giravoltar, la Sra. Bagnet clou els ulls, profundament alleujada.

—En George arribarà —diu el Sr. Bagnet—. A dos quarts de cinc. Clavats. Quants anys fa, companya. Que en George ens visita. En una tarda com la d'avui?

—Ah, Lignum, Lignum, diria que tants com per fer d'una noia una dona gran. Just això, i no pas menys —contesta la Sra. Bagnet rient i brandant el cap.

—Companya —diu el Sr. Bagnet—. No t'amoïnis. Ets tan jove com sempre. O potser més que abans. Com tothom sap.

¹² *Not caught with chaff*: que no es deixa agafar amb una fotesa, difícil d'engalipar; gat vell.

La Quebec i la Malta, picant de mans, diuen cridant que en Carasses de segur que durà alguna cosa per a la mare, i comencen a especular sobre què serà.

—Lignum, saps —diu la Sra. Bagnet, tot donant un cop d'ull a les estovalles, i fent l'ullet, “sal!”, a la Marta, i brandant el cap perquè la Quebec deixi el pebre—, començo a pensar que en George vol tornar a rodar món.

—En George —contesta el Sr. Bagnet— no desertarà mai. I no deixarà el seu vell camarada. A l'estacada. No pateixis per això.

—No, Lignum. No. No dic que ho faci. No crec que ho arribi a fer. Més aviat em penso que si es pogués treure de sobre el problema dels diners, se n'aniria.

El Sr. Bagnet pregunta per què.

—Bé —contesta la seva dona meditant—, em sembla que en George està cada cop més impacient, més inquiet. No dic que no sigui tan franc com sempre. És clar que ho és, o si no no seria en George; però està dolgut i sembla fora de lloc.

—El punxa massa —diu el Sr. Bagnet—. Un advocat. Que trauria de polleguera el mateix diable.

—Prou podria ser —assenteix la seva dona—, però és així, Lignum.

De moment, no es continua la conversa perquè el Sr. Bagnet es veu precisat a dirigir tota la seva capacitat mental al dinar, que perilla una mica perquè els gallinacis, de natural ja fibrosos, no fan gens de suc i el que han fet no té gust de res i s'esgrogueeix. Les patates, amb una malvolença similar, al moment de pelar-les es desprenen de les forquilles sollevant-se del seus centres en totes direccions, com si sofrissin un terratrèmol. A més, les potes dels gallinacis són més llargues del que seria desitjable i extremadament escamoses. El Sr. Bagnet, emprant a fons les seves millors habilitats, supera aquests desavantatges i per fi serveix els plats i seuen a taula; la Sra. Bagnet ocupa el lloc d'honor, a la seva dreta.

La companya té sort de fer només un aniversari l'any, perquè dues celebracions amb aviram consemblant podrien ser perjudicials. En aquests exemplars tots els tendons i els lligaments més fins, que per naturalesa tenen les aus, s'han convertit en cordes de guitarra. Fa l'efecte que les extremitats s'han arrelat profundament al seu pit i al seu cos tal com els arbres centenaris arrelen dins la terra. Les cuixes són tan dures que es podria pensar que han dedicat la major part de les seves llargues i fatigoses vides a exercicis pedestres i a marcar el pas. El Sr. Bagnet, amb tot, inconscient d'aquests petits defectes, procura amb cos i ànima que la Sra. Bagnet mengi la major quantitat possible de les delicadeses que té davant, i com que l'excel·lent companya per res del món no li causaria mai un disgust, i menys en un dia com avui, assumeix temeràriament el perill d'una indigestió. La seva mare no arriba a comprendre com s'ho manega el menut Woolwich, sense pertànyer a la família dels estruços, per deixar els ossos polits com broquetes de tambor.

Després d'haver acabat l'àpat, la companya ha de sofrir una altra prova: contemplar asseguda, tal com exigeix el seu estatus, com es despara la taula, com s'escombra el terra i com es renta i s'eixuga la vaixela al pati posterior. La gran il·lusió i energia que les dues noietes esmercen en aquestes tasques, arromangant-se les faldilles com fa la seva mare i lliscant d'una banda a una altra amb els seus petits esclops de fusta, inspira les més gran esperances en el futur, però també una certa preocupació en el moment present. Això comporta una atabaladora Babel, dringadissa de plats, estrèpit de gerres de llauna, fimbrar d'escombres, vessament d'aigua, tot en excés; al mateix temps, l'espectacle de les noies empapades de dalt a baix resulta massa lamentable perquè la Sra. Bagnet el pugui contemplar amb la calma pròpia del seu estatus. Per fi s'han acomplert triomfalment totes les tasques de neteja; la Quebec i la Malta tornen somrients i eixutes amb roba nova; es posen damunt la taula algunes begudes, pipes i tabac; i la companya, com cada any, frueix del primer moment de calma des que començà aquesta encantadora festa.

Quan el Sr. Bagnet s'asseu al seu lloc habitual, les manetes del rellotge són molt a prop de dos quarts de cinc, i com que marquen l'hora amb molta exactitud, anuncia:

—En George! Puntualitat militar.

És en George; felicita cordialment la companya, a qui fa un petó celebrant la gran diada, a les criatures i al Sr. Bagnet.

—Per molts anys a tothom! —diu el Sr. George.

—Però George, amic meu! —fa la Sra. Bagnet, observant-lo encuriosida— Què li ha passat?

—Passar-me, a mi?

—Ai! Està tan esblanqueït, pel que és vostè, i fa un posat tan atordit. Oi que sí, Lignum?

—George —diu el Sr. Bagnet—. Dignes a la companya. Què passa?

—No me n'havia adonat, que estigués blanc —diu el soldat, passant-se la mà per la cella—, i tampoc que semblés atordit. Em sap greu. Però la veritat és que el noi que em van dur a casa va morir-se ahir a la tarda, i potser això m'ha deixat fet un nyap.

—Pobra criatura! —diu la Sra. Bagnet, amb compassió maternal— Ens ha deixat? Pobrissó, pobrissó!

—No pensava dir-ne res, perquè no són coses de parlar en un aniversari, però ja ho veieu, m'ho heu tret de la boca abans que tingués temps de seure. M'hauria recuperat en un minut —diu el soldat, esforçant-se a parlar més jovialment—, però vostè, Sra. Bagnet, és tan ràpida...

—Tens raó. La companya —diu el Sr. Bagnet— és tan ràpida. Com la pólvora.

—I el que és més important, és la reina del dia i li hem de fer costat —exclama el Sr. George—. Miri, li he dut una agulla de pit. És cosa de no res, sap, però és un record. Aquest és el seu únic valor, Sra. Bagnet.

El Sr. George ensenya el seu regal, que la jovenalla celebra saltant i aplaudint sorpresa, i el Sr. Bagnet amb una mena d'admiració reverencial.

—Companya —diu el Sr. Bagnet—. Digues-li què en penso.

—I doncs, George, és una meravella! —exclama la Sra. Bagnet— És la cosa més bonica que s'hagi vist mai!

—Exacte! —diu el Sr. Bagnet— Així ho crec.

—És tan bonica, George —exclama la Sra. Bagnet, exhibint-la amb el braç estirat i fent-la girar de tots costats—, que em sembla massa distingida per a mi.

—Incorrecte! —diu el Sr. Bagnet— No ho crec pas.

—Però, sigui com sigui, un miler de gràcies, bon amic —diu la Sra. Bagnet, encaixant-li la mà i amb els ulls radiants de satisfacció—, i malgrat que com a muller d'un soldat m'hagi mostrat intractable, en realitat estic segura, George, que som tan bons amics com els que més. Ara, si us plau, George, me l'ha de posar, dóna bona sort.

La canalla s'atansa per veure-ho i el Sr. Bagnet s'ho mira per damunt del cap d'en Woolwich amb un interès tan seriosament assenyat i a la vegada tan deliciosament pueril, que a la Sra. Bagnet se li escapa el seu riure diàfan, i diu: “Ah, Lignum, Lignum, quina bona peça que estàs fet!” El veterà, amb tot, no aconsegueix fermar l'agulla de pit. Està nerviós, la mà li tremola i li cau. “És possible?”, diu agafant-la al vol i mirant al voltant. “Estic tan descentrat, que no me'n surto ni en una cosa tan fàcil com aquesta!”

La Sra. Bagnet arriba a la conclusió que en aquests casos no hi ha res millor sinó una pipa; i, havent-se fermat en un tres i no res l'agulla de pit, fa que el veterà s'assegui còmodament al seu lloc habitual i tingui a l'abast les pipes.

—I si amb això no es recupera, George —diu—, faci de tant en tant una ullada al seu regal que duc aquí, i una cosa i una altra el faran eixorir.

—És prou capaç de fer-ho vostè sola —contesta en George—, n'estic segur, Sra. Bagnet. Però com li deia, una vegada i una altra la tristor m'engrapa massa fort. Aquell pobre xicot, per exemple. Va ser molt dur veure com es moria d'aquella manera i no poder ajudar-lo.

—Què vol dir, George? Sí que el va ajudar. El va acollir sota el seu sostre.

—El vaig ajudar en això, però és una fotesa. Vull dir, Sra. Bagnet, que es moria sense que ningú no li hagués ensenyat res més enllà de distingir la dreta de l'esquerra. I que ja estava massa greu per poder-lo ajudar a sortir-se'n.

—Ai pobrissó! —diu al Sra. Bagnet.

—Després —diu el soldat, sense haver encès la pipa i passant-se la manassa pels cabells—això et fa recordar en Gridley. També una mala història, malgrat les diferents circumstàncies. Després tots dos es barregen dins el cap amb un vell brivall dur com la pedrenyera, perquè ha estat implicat en totes dues històries. I pensar en aquell fusell, rovellat del canó fins a la culata,

palplantat al seu racó, empedreït, indiferent, agafant-s'ho tot tan impassiblement... fa encendre la pell i la sang, li ho asseguro.

—És millor, al meu parer –contesta la Sra. Bagnet–, encendre la pipa que encendre's d'aquesta manera. És més bo i més agradable, i molt millor per a la salut.

—Té tota la raó –diu el soldat– i ho faré.

Per tant, ho fa: si bé encara amb un posat indignat i sorrut que impressiona la quitxalla dels Bagnets, i fins i tot determina que el Sr. Bagnet posposi la cerimònia de beure a la salut de la Sra. Bagnet, que en aquestes ocasions sempre acompanya d'un discurs exemplar pel seu laconisme. Però quan les dues noietes ja han preparat el que el Sr. Bagnet acostuma a anomenar “la barreja”, i la pipa d'en George és en plena apoteosi, el Sr. Bagnet considera que és el seu deure començar el brindis de la vetllada. S'adreça a tota la colla amb els mots següents:

—George. Woolwich. Quebec. Malta. És el seu aniversari. Podríeu caminar tot un dia. I no en trobaríeu cap com ella. A la seva salut!

Després que tots han engolit amb entusiasme el brindis, la Sra. Bagnet els dóna les gràcies amb una rèplica de concisió similar. Aquest model d'elocució es limita als tres mots següents, “A la vostra!”, que la companya completa amb una inclinació de cap a cadascú i el corresponent glop de barreja. En aquesta ocasió, això va seguit d'una exclamació absolutament inesperada: “Hi ha un home!”

Efectivament, per a gran sorpresa de la reduïda concurrència, hi ha un home que ha entrat fins al llindar de la porta del rebedor. Un home d'ulls vius, un home de mirada penetrant i que de cop atrau la mirada de tots, individualment i col·lectivament, d'una manera que el qualifica com un home singular.

—Com anem, George? –diu l'home, amb una lleu inclinació de cap.

—Vaja, si és en Bucket! –exclama el Sr. George.

—Sí –diu l'home, entrant a dins i tancant la porta–. Passava per aquest carrer i per casualitat m'he parat a mirar els instruments musicals de l'aparador –un amic meu necessita un violoncel de segona mà i de bona qualitat– i he observat que aquí dins hi havia gent celebrant una festa, i he cregut veure'l a vostè en un racó, i ja veu que no m'he equivocat. Com li van les coses, George? Així, així? I a vostè, senyora? I a vostè, mestre? I Senyor! –diu el Sr. Bucket, obrint els braços–, també hi ha quitxalla! Quan hi ha criatures, ja estic llest. Feu-me un petó, angelets. No cal que preguntí qui són el vostre pare i la vostra mare. Mai a la vida no havia vist tanta semblança!

El Sr. Bucket, que no ha estat mal rebut, s'asseu a la vora del Sr. George i fa pujar a la falda la Quebec i la Malta.

—Bufones meves –diu el Sr. Bucket–, feu-me un altre petó, és de l'única cosa de la qual no estic mai tip. Que Déu us ho pagui, i quin goig que

feu! Quina edat deuen tenir aquest parell, senyora? Els en faig cap a la ratlla de vuit i deu.

—S’hi ha acostat molt, senyor —diu la Sra. Bagnet.

—En general m’hi acosto —contesta el Sr. Bucket—, n’estic molt, de les criatures. Un amic meu en té dinou, senyora, totes de la mateixa mare, i ella es conserva tan fresca com una rosa. No tant com vostè, però valga’m Déu, s’hi atansa força! I com en dius, d’això? —prosegueix el Sr. Bucket, pessigant les galtes de la Malta—Préssecs, això són préssecs. Rebufona! I què me’n dius, del teu pare? Creus que el teu pare trobarà un violoncel de segona mà de qualitat per a l’amic del Sr. Bucket, noieta? Em dic Bucket. Un nom divertit¹³, oi?

Aquestes moixaines roben el cor de tota la família. La Sra. Bagnet arriba a l’extrem d’omplir una pipa i un vas per al Sr. Bucket i servir-los-hi com a bona amfitriona, oblidant-se del cerimonial de la diada. I li diu que sempre està disposada a rebre amb molt de gust una persona tan amable, però que com a amic d’en George està especialment satisfeta de rebre’l aquesta tarda, perquè en George no està amb l’humor de sempre.

—No està amb l’humor de sempre? —exclama el Sr. Bucket— I, doncs, no ho hauria dit mai! Què li passa, George? No em voldrà fer pas creure que està ensopit. Per què ho hauria d’estar? No té pas cap motiu per encaparrar-se, sap.

—Res en particular —contesta el soldat.

—Etic segur que no —replica el Sr. Bucket—. No està gens encaparrat, i tant que no! I a aquests angelets, els encaparra alguna cosa, eh? És clar que no, però un d’aquests dies es ficaran al cap d’algun jovenet, i el deixaran força abatut. No sóc gaire bon profeta, però això li ho puc assegurar, senyora.

La Sra. Bagnet, estarrufada de satisfacció, suposa que el Sr. Bucket també té fills.

—Veurà, senyora! —diu el Sr. Bucket— Oi que sembla increïble? Doncs no, no en tinc. La meva dona i una persona a dispesa són tota la meva família. La Sra. Bucket es deleix per les criatures tant com jo, i en té les mateixes ganes de tenir-ne. Però no. Què hi farem. Els béns d’aquest món no estan ben repartits, i cal resignar-s’hi. Quin pati més preciós, senyora! Té sortida?

No, aquest pati no té sortida.

—Vol dir que no? —diu el Sr. Bucket— Hauria jurat que sí. No recordo cap altre pati que m’hagi robat més el cor. Em permet fer-hi un cop d’ull, senyora? No, ja ho veig, no té sortida. Tot i així, és un pati molt harmoniós!

Després d’haver-lo escodrinyat amb la seva penetrant mirada, el Sr. Bucket es torna a asseure a la vora del seu amic George i, afectuosament, li

¹³ *Bucket*: galleda.

dóna copets a l'espatlla.

—Com va l'ànim, George?

—Ara molt bé —contesta el soldat.

—Això és el que li escau! —diu el Sr. Bucket— Per què hauria de ser altrament? Un home amb una planta i complexió tan excel·lents com les seves no té cap dret d'ensopir-se. Amb un pit com aquest, això no hi té cabuda, oi senyora? Sap, George, no té cap motiu per encaparrar-se; què el podria tenir encaparrat?!

Repenjant-se una mica massa en aquesta frase, si es té en compte la gran versatilitat dels seus recursos col·loquials, el Sr. Bucket la repeteix dos o tres cops a la pipa que encén, i amb l'expressió d'estar parant l'orella que li és pròpia. Però la resplendor de la seva sociabilitat es recupera aviat d'aquest breu eclipsi i torna a brillar.

—I aquest és el germanet, oi bufones? —diu el Sr. Bucket, dirigint-se a la Malta i a la Quebec, per recaptar informació a propòsit d'en Woolwich— Quin germà més eixerit... germanastre, vull dir. Perquè és massa gran per ser fill seu, senyora.

—Puc certificar-li, a tots els efectes, que no ho és de ningú més —contesta la Sra. Bagnet rient.

—Vaja, em deixa parat! No es pot negar que s'assembla a vostè. Déu meu, si és clavat a vostè! Però, pel que en diria el posat, sap, tira al seu pare! —el Sr. Bucket compara les dues fesomies aclucant un ull, mentre el Sr. Bagnet fuma satisfet com un mussol.

La Sra. Bagnet aprofita l'ocasió per fer-li saber que és el fillol d'en George.

—Fillol d'en George, no em digui? —replica el Sr. Bucket molt cordialment— Vinga, una altra encaixada amb el fillol d'en George. Padrí i fillol es fan honor l'un a l'altre. I què en pensa fer, d'aquest mosso, senyora? Té tirada cap a algun instrument musical?

—Toca el pifre. Excel·lent —atalla sobtadament el Sr. Bagnet.

—Pot creure's, mestre —diu el Sr. Bucket, sorprès per la coincidència—, que jo quan era petit també tocava el pifre? No amb una metodologia teòrica, com suposo que fa ell, sinó d'orella. Déu et beneeixi! *Els Granaders britànics*... aquesta tonada encén qualsevol anglès! Ens voldries tocar *Els Granaders britànics*, bon amic meu?

Res podia resultar més agradable a tota la colla que la invitació a en Woolwich, que d'immediat va a buscar el seu pifre i executa l'arravatadora melodia; durant la interpretació, el Sr. Bucket duu el ritme amb molta animació, i amb veu de falset acompanya cada cop la tornada, "Grana Ders bri.i.itàniics!" En resum, demostra tan bon gust musical, que el Sr. Bagnet arriba a treure's la pipa dels llavis per expressar que està convençut que és un cantant. El Sr. Bucket rep aquesta convicció melòdica tan modestament —confessa que fa temps cantussejava una mica per donar eixida als sentiments del seu cor, però

sense pretensions d'entretenir les seves amistats— que li demanen que canti. Per tal de no desentonar amb la cordialitat de la vetllada, accedeix i els interpreta “Creu-me si totes aquelles jovenívoles gràcies encisadores”.¹⁴ Aquesta cançó, segons que diu a la Sra. Bagnet, considera que fou el seu aliat més poderós per tocar el cor de la Sra. Bucket quan era donzella i engrescar-la cap a l'altar; l'expressió que empra el Sr. Bucket és "a començar el combat".

Aquest foraster garlaire esdevé una atracció tan nova i agradable de la vetllada, que el Sr. George, que no ha demostrat gaire entusiasme quan ha entrat, comença a enorgullir-se'n malgrat el prejudici. És tan amigable, és un home de tants recursos i de tracte tan assequible, que pagava la pena haver-lo dut aquí. El Sr. Bagnet, després d'una altra pipa, valora tan positivament el nouvingut que sol·licita l'honor de la seva presència en el proper aniversari de la companya. Si alguna cosa podia cimentar i consolidar l'afecte que el Sr. Bucket ha agafat a aquesta família, és assabentar-se del motiu de la celebració. Brinda per la Sra. Bagnet amb un entusiasme proper a l'èxtasi, es compromet d'aquí a dotze mesos més que agraït, pren nota del dia en una voluminosa agenda negra de butxaca amb cenyidor i sospira perquè llavors la Sra. Bucket i la Sra. Bagnet hagin ja arribat a ésser com germanes. Com diu ell mateix, què seria de la vida pública sense els lligams privats? Ell és un modest funcionari públic, però no és en aquesta esfera on troba la felicitat. No, s'ha de cercar dins els límits de la placidesa domèstica.

Ateses aquestes circumstàncies, és natural que ell per la seva banda es recordi de l'amic a qui deu unes coneixences tan prometedores. I ho fa. Es queda molt a prop d'ell. Sigui quin sigui el tema de la conversa, no deixa de sotjar-lo amb tendresa. L'espera per acompanyar-lo a casa. S'interessa per ell del cap fins a la punta de les botes, i mentre el Sr. George fuma amb les cames encreuades al racó de la xemeneia, les hi observa atentament.

Per fi, el Sr. George s'alça per anar-se'n. Instantàniament, el Sr. Bucket, com per una secreta empatia amical, també s'alça. Afalaga les criatures fins al darrer moment i recorda l'encàrrec que li havia fet el seu amic.

—A propòsit del violoncel de segona mà, mestre, li sembla que podrà trobar-me alguna cosa per l'estil?

—A dotzenes —diu el Sr. Bagnet.

—Li'n quedo molt agraït —contesta el Sr. Bucket, trinxant-li la mà—. Ben afinat, no se n'oblidi! El meu amic hi té la mà trencada. Vaja, rasca amb fluïdesa Mozart, Haendel i la resta de les grans perruques clàssiques, com un consumat artesà. I no cal —diu el Sr. Bucket, amb deferència i secretisme—, no cal que fixi un preu gaire baix, mestre. No és que vulgui que el meu amic el pagui massa car, sinó que desitjo que vostè en tregui el seu percentatge, i que li compensi el temps que perdi. Això és jugar net. Tothom ha de viure, i paga la pena que ho faci.

¹⁴ “Believe me if all those endearing young charms”, de *Irish Melodies*, del poeta irlandès Thomas Moore (1779-1852).

El Sr. Bagnet branda el cap vers la companya, significant-li que han trobat una ganga.

—Doncs demà passaré a fer una ullada per aquí, cap a dos quarts d'onze. Que em podrà dir llavors el preu d'alguns violoncels de qualitat? —diu el Sr. Bucket.

Res més fàcil. El Sr. i la Sra. Bagnet es comprometen a tenir a punt la informació sol·licitada, i fins i tot s'insinuen l'un a l'altre la possibilitat de tenir-ne uns quants perquè pugui examinar-los.

—Gràcies —diu el Sr. Bucket—. Gràcies. Bona nit, senyora. Bona nit, mestre, Bona nit, preciositats. Els quedo molt agraït, ha estat una de les vetllades més agradables de la meva vida.

Per la seva banda, ells també li agraeixen molt el plaer de la seva companyia, i d'aquesta manera s'acomien amb grans mostres de bona voluntat per ambdues parts. “Vinga, George, amic meu!” —diu el Sr. Bucket, agafant-li el braç a la porta de la botiga— “Som-hi!” —mentre baixen el carreró, els Bagnets es paren un minut a contemplar-los, la Sra. Bagnet fa notar al seu estimat Lignum que el Sr. Bucket “gairebé sembla que abraçi en George, i fa l'efecte d'apreciar-lo realment molt”-

Els carrers del barri són estrets i amb voreres malmeses, i es fa una mica incòmode avançar de dos en dos de bracet. Així, doncs, el Sr. George proposa de seguida que caminin separats. Tanmateix, el Sr. Bucket, que no s'avé a la idea d'amollar la seva prensió amistosa, replica: “Esperi, George, permeti'm que parli mig minut amb vostè.” Immediatament després el fa entrar d'una revolada en una taverna i dins un reservat, on se li encara encastant-se d'esquena a la porta.

—Bé, George —diu el Sr. Bucket—, el deure és el deure i l'amistat és l'amistat. Si és al meu abast, sempre procuro que no s'interfereixin. Aquest vespre m'he esforçat per fer les coses planeres, vostè mateix pot jutjar si ho he fet o no. George, queda arrestat.

—Arrestat? Per què? —contesta el soldat, estupefacte.

—Bé, George —diu el Sr. Bucket, instant-lo amb el seu molsut índex perquè es faci càrrec de la situació—, el deure, com sap molt bé, és una cosa, i la conversa una altra. És el meu deure informar-lo que qualsevol cosa que digui podrà ésser usada en contra seva. Per tant, George, vagi amb compte amb què diu. No ha sentit parlar, per casualitat, d'un assassinat?

—Assassinat!

—Bé, George —diu el Sr. Bucket, esgrimint encara l'índex de manera comminatòria—, posi's al cap el que li he dit. No li pregunto res. Aquesta tarda estava deprimat. Escolti, no devia ser que s'havia assabentat d'un assassinat?

—No. On hi ha hagut un assassinat?

—Bé, George —diu el Sr. Bucket—, procuri no comprometre's vostè mateix. Li diré per què l'he vingut a detenir. Hi ha hagut un assassinat a

Lincoln's Inn Fields; un cavaller anomenat Tulkinghorn. Anit li van disparar un tret. El detinc per això.

El veterà s'ensorra a la cadira que tenia al darrere, el front se li omple de suor i una pal·lidesa mortal li envaeix el rostre.

—Bucket! No pot ser possible que el Sr. Tulkinghorn hagi estat assassinat i que sospiti de mi.

—George —contesta el Sr. Bucket, fent moure encara l'índex—, és perfectament possible, perquè aquest és el cas. El fet es va produir la nit passada a les deu en punt. Ara, sens dubte sap on era la nit passada a les deu i ho podrà demostrar.

—La nit passada! La nit passada? —repeteix el soldat, rumiant. Llavors li ve com un llampec—Alça, Déu dels cels, anit era allí!

—Això m'han dit, George —contesta el Sr. Bucket, meditabund—, això m'han dit. I també que hi anava sovint. Se l'ha vist rondar per allí, i més d'un cop l'han sentit barallar-se amb ell, i és possible —no afirmo que sigui així, fixi-s'hi, però és possible— que hagin sentit que el qualificava a vostè d'individu perillós, assassí i provocador.

El veterà es queda bocabadat, com si ho anés a admetre tot, en cas de poder parlar.

—Bé, George —prosegueix el Sr. Bucket, deixant el barret damunt la taula, amb l'aire de negociar més aviat assumptes de tapisseria que d'una altra cosa—, m'agradaria, tal com ha anat aquest vespre, que les coses fossin planeres. Li confesso clarament que el baronet Sir Leicester Dedlock ha ofert una recompensa de cent guinees. Fins ara vostè i jo hem mantingut bones relacions, però jo tinc un deure que he de complir, i si aquestes cent guinees s'han de guanyar més val que sigui jo que no algú altre. Comptat i debatut, suposo que li queda clar que l'he de detenir, i maleït sia si no el detinc. He de demanar ajuda, o ja li està bé així?

El Sr. George s'ha recuperat i es palplanta com un soldat. “Vinga”, diu, “estic a punt.”

—George —continua el Sr. Bucket—, esperi un segon —amb el seu posat de tapisser es treu de la butxaca un parell de manilles, com si el veterà fos una finestra que cal ajustar—. Es tracta d'una acusació greu, George, i és el meu deure.

El veterà es posa vermell de ràbia, dubta per un moment, però allarga les dues mans agafant-se-les fort i diu: “Vinga! Posi-me-les!”

El Sr. Bucket les hi ajusta al moment.

—Com s'hi troba? Si l'incomoden digui-m'ho, m'agrada fer les coses tan agradables com em permet el meu deure, i en duc un altre parell a la butxaca —aquesta puntualització la fa com un respectable negociant que pretén servir un encàrrec a la perfecció i a l'absoluta satisfacció del seu client—. Van bé tal com estan? Esplèndid! Com pot veure, George —agafa un capot d'un racó i comença a ajustar-lo al coll del veterà—, quan he sortit he tingut en compte els

seus sentiments i m'he endut això a propòsit. Perfecte! Qui el podrà calar?

—Només jo —contesta el soldat—, però, com que ho sé, faci'm un altre favor i acali'm el barret fins als ulls.

—Vol dir, valent? De veritat? No és una llàstima? A mi m'ho sembla.

—No puc mirar a la cara la gent de profit amb aquestes coses al damunt —replica amb impaciència el Sr. George—. Faci-ho, per l'amor de Déu, acali'm el barret.

Després d'aquesta insistent súplica, el Sr. Bucket ho duu a terme, es posa el seu propi barret i condueix el seu botí pels carrers; el veterà caminant amb pas ferm com sempre, però una mica capcot; el Sr. Bucket guiant-lo pel colze pels encreuaments i les cantonades.